

Že za časa naših prababic...

SCH. J 3

SCHICHT^{OVIM}
MILOM „JELEN“

je prala gospodi-
nja najrajši s čistim
milom „Jelen“. Od
tedaj je minilo več
ko 80 let — zdaj
pere že četrti rod s

vedno tako kakor prej, vedno enako dobro

OBRAZI IN DUŠE.

Marija Laudová-Hořicová.

Sedim ji nasproti, gledam ji v njene dobre oči in ona pripoveduje...

Rastla je v okrilju skrbnih staršev, ki jim je bila izobrazba nadarjene hčerke nad vse. Lepa deklica je kazala poseben talent za memoriranje vezane besede in deklamacijo. Priroda jo je obdarila s polno donečim altom, in ko je prišla v roke prvemu učitelju petja, jo je silil, da bi pela sopran, in to jo je odvrnilo od namena, izšolati se v petju.

V petnajstem letu je bila Marija krasno razvito dekle in družabne dolžnosti so jo klicale v sredo družbe. In usoda je določila, da ravno tam zamenja svoje čisto srce s srcem mladega častnika Ignacija Hořice. Čez leto dni je postala njegova soproga:

medtem je njen mož tudi že zamenjal častniško sabljo z ostrim časnikarskim peresom, ki mu je pozneje odločilo mesto v državnem zboru. Svojega moža je spremljala v Plzen in Slane, kjer se je udeleževala kot najmlajša pisateljica časnikarskih podlistkov. Velika ljubezen in vzajemno sporazumevanje je svetilo mladima zakoncema na težki in včasih tako temni poti življenja.

Devetnajstletna se je vrnila s svojim soprogom v Prago in v naročju „zlaté matičky“ so dobile njene misli in težnje zopet oni razmah in polet, in kakor bi se bila utrnila zvezda, je tam nekje v daljavi zablestelo še vse jasnejše in čistejše nego pred tremi leti: gledališče.

Njena duša je bila prožeta z ljubeznijo do umetnosti: velik zaklad jo je težil in hotela ga je razdeliti med one, ki čakajo tega velikega trenutka. Pot jo vodi k najgenijalnejšemu dramatičnemu umetniku svoje dobe, k režiserju Smahi. Nadarjena adeptka dramatične umetnosti ni dala svo-

Laudová — Roksana v Rostandovem „Ciranu de Bergerac“.

jemu učitelju mnogo truda: saj jo je že pisatelj J. V. Frič uvedel v karlinski „Pokrok“, kjer je nastopala kot diletantka, in deklamacije jo je učila nemška tragedka Versing-Hauptmann. Njena izredna inteligenca in nenavadna nadarjenost sta pripomogli k temu, da je imela v kratkem času nastudiranih lepo vrsto vlog.

In tako je prišel oni veliki dan 25. nov. 1889. l., ko se je njena noga dotaknila posvečenega odra v Nár. divadlu, kjer je jedva dvajsetletna debutirala v „Bagdadski princezi“ A. Dumasa. Igrala je glavno ulogo: s svojo izredno lepoto, s prekrasnim glasom, zmognim najpopolnejše modulacije, in lepo dikcijo si je pridobila publiko.

Umetnice Sklenářová-Malá, Bittenerová, Benoniová, Danzerová so jo sprejele v svojo sredo. Veliko kamenja in trnja je bilo na tej poti: mlada svečenica je ponižno in vdano sklonila glavo v prepričanju, da niti veličina, niti lepota, niti umetnost ni popolna brez trpljenja in tudi življenja največjega umetnika ni popolno brez bolečine.

Marija Laudová-Hořicová je črpala iz svojega bogatega duševnega zaklada: marljivo je študirala in v nočeh brez spanja je vdihovala svoj dih vsem žalostnim in veselim bitjem, ki so bila v knjigah tako oddaljena porazumevanju, in jih s svojo globoko čustvenostjo približala ljudem. Njen studio ni bil samo med štirimi stenami: razširil se je na ulico in često, na mesto in na kmete, iz domovine v tujino. Njen duh ni miroval niti za hip; ko je navidezno počivala, je pravzaprav najbolj delala; pre-mišljevala je, opazovala in ustvarjala: vse tiho, neopaženo in vendar globoko.

Po treh letih engagementa kreira mlada umetnica Magdo v Sudermanovem „Domu“.

Od tega časa začenja era njenega velikega umetniškega dela: pogloblja se z izredno lahkoto v ustvarjanje novih ulog; njena globoka čustvenost jo vedno sili k popolnemu izživljanju. Živi samo umetnosti: daje se ji vsa z vsem mišljenjem, z vsemi fizičnimi in duševnimi zmognostmi: vse ustvarja samoniklo, brez vzorov, naravno. Vedno išče nova pota, šablona ji je tuja. Vsaka beseda in kretanja pri nji pomenja soglasje življenjske resnice in igralskega izraza. Čistost in bolečina duševnih muk se je pri nji razrasla in skozi srce je pronicalo največje in najčistejše trpljenje, ki je rodilo veliko umetnost. Z globokim prepričanjem, da mora umetniško delo vreti iz duše, ker je to potrebno, in ne iz težnje po slavi, je ustvarila nešteto še danes nedosegljivih vzorov. In tako se je razvila v stajajo sotovorko največjih čeških pesnikov in pisateljev.

Polje njenega ustvarjanja se razširja: z nedosegljivo dikcijo si je osvojila panogo heroin, njena duhovita konverzacijska lahkota jo je vzposabljala za uloge salonskih dam, njena umetnost je našla hvaležno polje v klasični in moderni historični drami. Srce mlade umetnice je bilo vedno odprto za vse človeške bolečine in najgloblje trpljenje bližnjega je našlo odmev v njeni čisti duši. S tem je dosegla, da ji je bila rauno tako blizu Roksana francoskega romantika Rostanda (Cyrano de Bergerac) kakor Anisja (Moč teme) jasnopoljskega preroka.

V nji raste „Nár. divadlu“ umetnica izrednih zmóžnosti in velike kulture. Na višku svoje slave se izživlja v enem večeru v trilogiji „Hippodamie“, ko kreira naslovno ulogo. To je bil najsrečnejši trenotek v življenju M. Laudové in ta kreacija je ostala do danes nedosegljiv vzor. V kratkem intervalu je kreirala Gunhildo v Ibsenovem „Borkmannu“. In tako si je umetnica osvojila široko polje ustvarjanja in njena slava se je širila preko meja njene ožje domovine, preko meja monarhije: v tej dobi je že M. Laudová umetnica evropskega formata.

Občuduje jo tujina v Parizu: ves ogromni zaklad svoje pristne slovan-ske duše, prožete s samoniklo slovan-sko umetnostjo, ji je prinesla. Nastopa v francoski drami in njene junakinje, slovan-sko zamišljene, dele čuvstvenost slovan-ske duše in njena umetnost govori samozavestno: Tam na severu živi narod, ki ima bogato, neizčrpljivo bogato dušo... In tako je francoski narod spoznal veliko hčer malega naroda, kulturno vendar velikega...

Francozi so razumeli njeno umetnost in jo ocenili: prva češka žena je odhajala v domovino s trakom oficirja francoske akademije v Parizu na prsih.

V Zagrebu je gostovala l. 1899. in 1900.

L. 1901. je bila vabljená v Beograd, kjer se je njeno gostovanje odločilo na 2 večera; toda njena umetnost je Beograjčane tako prevzela, da so jo pridržali 9 dni in tako, žal, ni prišlo do proponiranega gostovanja v ljubljanskem gledališču. Izreden dopust, ki ga je imela umetnica od uprave Nár. div., je potekel in repertoire ni dopuščal nadaljnjih gostovanj, ker so umetnico že itak pogrešali. Srbi so se v globokem spoštovanju poklonili njeni umetnosti: kralj jo je odlikoval z redom sv. Save III. razr. In zopet je bila M. Laudová prva češka žena, ki je bila odlikovana s tem redom. V Rusijo in Poljsko odhaja umetnica kot propagatorica češke dramatične umetnosti z zavestjo, da prva izpregovori na odru češko besedo, kot nekda v Beogradu in Zagrebu. Gotovo bi občinstvo bolj očarala, če bi njene junakinje govorile

Laudová — kraljica Kunhuta v Hilbertovem „Falkenstejnu“.

njihov jezik (kar ne bi umetnici delalo nobenih težkoč: ga. Laudová govori 8 jezikov), toda ona je želela, da bi vsepovsod spoznali lepoto in blagozvočnost njene materinščine. Najvišja priznanja in odlikovanja so ji podeljena, inozemska kritika ocenjuje vse vrline njene samonikle umetnosti in vendar umetnica odhaja v svojo domovino zopet tako skromna, kakor je prišla.

L. 1914. je prevel znani pisatelj in prevajalec Jan Hudec „Hasanaginico“ za umetnico, ker se je namenila gostovati v treh metropolah slovanskega juga, toda svetovna vojna je zopet preprečila, da ni bila bela Ljubljana deležna svetlega žarka njene čiste umetnosti.

In kakor bi se domovina bala za svojo veliko hčer, ki jo je tujina vzljubila, jo vabila in ji obetala, jo je hotela vso imeti zase, in za vse življenje jo je hotela prižeti na svoje ljubeče grudi: pri predstavi „Hamleta“ se je umetnica pogreznila v prepadlišče in ravno na odru, kamor so bile usmerjene vse njene misli in težnje od zgodnje mladosti, kjer je vzklila njena sreča, je bil dočitan prvi del te velike in lepe knjige. V najlepših letih se je morala umetnica ločiti od odrca, kjer je ustvarila malone štiristo ulog. In tako ustaja pred nami majhen del njenega velikega dela:

Theodora, Fedora, Madame Sans Gêne, Ghismonda (Sardou), Porcija, Goneril, Hermiona (Shakespeare) Cheveley, Erlynnne (Wilde), Messalina (Wilbrand), Maud (Prevost), Suzanne (Dumas), Ulrika, Marija Terezija (Bozděch), Kunhuta (Hilbert) etc.

L. 1915. odhaja M. Laudová iz Nár. divadla s trdnim sklepom, da posveti vse svoje mladostne moči domovini. Kaj je umetnica pomenila za češko dramatično umetnost in dramatično literaturo sploh, nam pričajo besede, ki jih je govoril dramatik Jar. Hilbert ob svoji 60-letnici (umetnica mi je dala prečitati interview s pisateljem): Zahvaljujem se Vam za Vaše delo: Mi dramatični autorji smo brez igralcev brez pomena, zakleti smo v knjigah, ki jih nihče ne čita. Sele ko našim junakom igralci vdihujejo svojo strast, vsa svoja čuvstva, igralke svojo ljubav in lepoto, začnemo živeti.

Odhod iz gledališča ne pomeni za umetnico brezdolja: udejestvuje se kot žurnalistka in si prizadeva ustanoviti dramatično šolo na konzervatoriju. L. 1919. se ji to posreči in tako je žena ustanoviteljica dramatičnega oddelka na državnem konzervatoriju in obenem njegova prva definitivna profesorica. Tu se umetnica poseveča pedagoškemu poklicu z vso ljubeznijo, požrtvovalnostjo in energijo kot se je nekdanj umetnosti. Svojo številno rodbino ljubi in skrbi za njo: socialne razmere slušateljev so ji isto tako pri srcu kot njih studij. In tako ustanovi prof. Laudová fond za siromašne in nadarjene slušatelje iz svojih skromnih sredstev. Ljudje so razumeli njene težnje; fond Laudové-Hořicové narašča in izplačuje letno več podpor.

V družbi ima M. Laudová izredno odlično slališče: je priznana avtoriteta in nobeno kulturno vprašanje ni rešeno brez njenega mnenja.

L. 1919. jo je naprosil odlični češki diplomat, poznejši min. predsednik dr. Švehla, za sodelovanje v njegovem časopisu „Venkov“. Tu piše umetnica sobotni podlistek in rubriko „Bonton“. Izpod njenega peresa je izšlo veliko poučnih člankov in njen kolega v uredništvu, pisatelj Hilbert, jo je vzpodbujal, naj izda knjige „Společenská výchova“*), ki je najboljša češka knjiga na tem polju. Do danes je izšla v 17. izdaji in se uporablja na srednjih šolah kot pomožna knjiga. Poleg tega je izdala pisateljica knjige „Základy herecké výchovy“ in „Umění mluvití a přednášení“. Umetnica je navdušena Slovanka, predvsem pa dobra Čehinja: posebno se zavzema za pravilnost in čistoto češkega jezika. Napovedala je anketo „O českou řeč jevištní“; njeno tendenco je s toplimi besedami priznanja prvi pozdravil priznan in spoštovan učenjak — jezikoslovec predsednik Češke akademije za vedo in umetnost prof. dr. Zubatý († marca t. l.) in ji prvi izrazil svoje mnenje.

Tako ji potekajo dnevi v neumornem udejstvovanju na odgovornih mestih. Ministrstvo „Nár. Obrane“ jo je poverilo, da vodi govorniški tečaj za častnike, in tako umetnica vzgaja mladi republik najboljše govornike. Najodličnejši češki diplomati so njeni učenci. Pri svojem kulturnem delu je izredno vestna in to ji zagotavlja od vsepovsod priznanje in v prvi vrsti odlične uspehe, ki so njeno edino veselje. Ta velika češka žena je spoštovana in vpoštovana vsepovsod. Kako jo ljubi njena „deca“ na konzervatoriju, nam pričajo besede „Naše maminka“ — tako jo je nagovoril slušatelj, ki je posredoval čestitke svojih sošolcev ob njeni 60-letnici. Ta navdušena Slovanka ljubi posebno Jugoslovane in kako nas je v Pragi živeče Slovence prijetno iznenadila, ko je ob prvem vse-sokolskem zletu v republici l. 1920. v srbski narodni noši (dar Beograjkance ob njenem gostovanju) recitirala Aškerčeve pesmi.

Tam blizu Vltave, kjer ima spomenik „otec vlasti“ — F. Palacký, živi svoje veliko in plodno življenje žena — umetnica, profesorica, žurnalistka Marija Laudová, prožeta z žarko ljubeznijo do svojega poklica in slovanstva, v neumornem kulturnem delu, ki ji določa mesto med najodličnejšimi češkimi intelektualkami.

Mila Zupančeva Scholleova.

*) Jo pravkar predstavljam. M. Z. Sch.

Mesečina.

Vlado Klemenčič.

V srebrno mrežo, splela jo je luna,
sua v skruti kot pod drevjem sela,
in ko da se med nama je napela struna,
zdaj čakava, kedaj bo zazvenela.

Zapri oči in bodi kakor slika
te mesečne noči, ki naju je zajela,
ne vabi iz srca ljubezni krika,
čuj, kak tišina naju je objela!

Vse je brez jasne črte, hiše so v dremavici, drevesa govorijo, ljudje so otožni. Sluzasta pajčevina se mota izpod nebá, ceste se solzijo. Duša je žejna; noge se brez besede in gredo, kamor nočejo. Stoji pred njegovo hišo in noče vanjo. Pa je venadar že na stopnicah in potrka na njegova vrata.

„Prišla sem.“

„Vi!“

Glas mu vztrepeče. Ona se smehlja in sede.

„Zalostni so ti dnevi,“ začne on, „tako deževni.“

„Deževni,“ odvrne ona in se ozre po polumračni sobi.

On hodi po sobi in gleda v tla, ona mu sledi s pogledom in se venomer smehlja.

Pa se ustavi on sredi sobe, pogleda oddaleč skozi okno in pravi:

„Torej ste vendar prišli! Kado dolgo sem vas čakal in kako sem vas čakal!“ In sede nasproti nje in ne ve, kam bi pogledal.

„Videla sem vaše čakanje.“

„Videli?“

„Videla. Videla sem vas v dopoldnevih, kako ste se ozirali po meni, ki me ni bilo. In ste se domislili, da sem morda že pri vaših vratih, in ste se vrnili domov, a mene ni bilo.“

„Res je.“

„Popoldne ste se nemirno presedali s stola na stol in na zofo in nobena knjiga vam ni bila všeč. Zmajevali ste z glavo, se jezili nase, prisluškovali ste, a vsi koraki so šli mimo vaših vrat in mene ni in ni bilo.“

„Ni bilo.“

„V mraku ste se stisnili v kot zofe in zaprli oči in že ste me videli, kako pridem in kako mi sežete v roko.“

„Da.“

„In v nočeh sem bila pri vas, pa me le ni bilo in v nemiru ste poslušali bitje ponočnih ur in ste mislili, da ne bo noči ne kraja ne konca.“

„Vse je bilo tako,“ reče on, se nasloni s komolci na kolena in gleda nepremično v eno samo točko na preprogi.

Ona se zazre v isto točko in oba molčita.

„In vi?“ vpraša on čez nekaj časa.

„Sem si dejala, pa me le ni priklical, pa me le ne bo priklical in si pravim ...“

„pa me je le priklical!“

„Pa me je le,“ dahne ona; „in deževno je.“ Se bolj se stisne sama vase in povese glavo. In čuti, kako hočejo njegove roke do nje in se sama prevezuje z vrvmi čez in čez in bi rada ustavila bitje svojega srca.

„Ljubim te, bi rekel,“ pravi on, „a to več.“

„Tudi jaz bi rekla to, pa nismo v maju.“

„Nismo.“

„Pa nisva v maju,“ zašepeče ona.

„Nisva,“ ponovi on, pristopi k njej, jo poboža po laseh in pravi tiho:

„Pa če bi bila zdajle oba v maju, ali bi se zvezala tvoja pot z mojo?“

„Bi se, saj si ti edini z vse moje poti.“ In ga je pogledala, da oba vztrepčeta in se duša oklene duše.

„In vse bi bilo drugače,“ pravi on in ona položi glavo v njegove dlani. V molku gredo besede o njunem življenju in o udarcih in ranah vseh stopinj in o željah in mislih, ki so bile vzklike, ovénile, so se osule, zamrle kraj poti.

Ona zavzdihne in nalahno vstane.

On ji poljubi roko in pravi:

„Že zdavnaj sem vedel, danes vem najbolj: strašno je življenje.“

„Strašno je.“

„In zdaj?“

„Bo kakor včeraj in vse dni; kakor danes ne bo nikoli več. Teško je vstati iz groba.“

„Nikoli več...“

„Z bogom,“ reče ona.

On obstane pri vratih in čuti, kako mu je ugasnila zadnja iskrica v pepelu. Ona se zavije zunaj v pajčevino in je brez jasne črte kakor vse krog nje.

Smrtni poljub.

Gustav Strniša.

Stari Primček sedi v kotu nizke primorske krčme, se ljubeznivo smeje, si nataka vinca in pripoveduje družbi:

„Danes je umrl stari Poldáč, siva korenina! Kar v trenutku ga je vzelo.“ Spominjam se, kako sva nekdanj delala. Tedaj je divjala pri nas kolera. E, to jih je pobirala! Smrt je kar žela brez oddiha, dan na dan, noč na noč!

Midva sva pa pila žganjico in jedla česen, kar je menda najboljše sred-proti tej bolezni.

Veste! Morje jo je dalo, morje jo je vzelo! Bilo je takole:

Priplavala je ladja in pristala na našem bregu. O, zakaj je prišla! Smrt je nosila s seboj!

Se ko je ladja plavala po morju, je umrl neki mornar, ki je mahoma postal ves črn. Takoj so ga spustili v vodeni grob.

Preden so pristali, sta še dva mornarja umrla.

Menda se je kapitan bal, da bo imel v rednem pristanu sitnosti, da jih še na suho ne bodo pustili. Pri nas so pa lahko pristali, breg je baš prav visok. No, je že tako usojeno, da so siromaki k nam prinesli svoj bolezni. Komaj so zlezli na suho, že je enega prijelo.

Čudna je ta bolezen, tako vam povem. Pa tudi strašna je! Komaj se človek zave, že se prebudi v večnosti.

Torej! Ali veste, kaj je kolera?

Vsi molčite. Torej ne veste! No, vam pa jaz povem:

Prime te zgoraj, zgrabi te spodaj, zlomi te krč, raztrga ti čreva! Crn postaneš in po tebi je! Vidite; To je kolera!

Koliko ljudi je tedaj šlo, še sam ne vem! Nismo jih šteli. Tisti mornarji so pa vsi pomrli. Zadnji je bil kapitan, kakor na morju, ko se ladja potaplja. Menda ga je čudež varoval, da je vse lepo pospravil in uredil, preden je umrl.

No, naposled je pa prišel tudi on na vrsto! Otožno in resno nas je gledal, ko je vedel, da se mu bliža tista nevidna pošast in ga tipa, a on se ne more z njo boriti, če prav bi se rad.

Kako nam je še enkrat naročil, naj prekuhamo njegov zlati denar in ga pošljemo njegovi ženi, šele potem ko bo bolezen popolnoma zatrta.

„Ne zamerite, da smo vam delali preglavice! Če bi bil vedel, kako bo, bi bili raje čakali sredi morja na smrt! Lepše je umirati tam v svobodi med nebom in zemljo! Razpeli bi vsa jadra, pognali na moč ladjo in zapeli mornarsko pesem! Tako dolgo bi brodarili okoli, da bi zadnji spustil predzadnjega mrliča čez krov! Ko bi pa prihajala tudi nanj strašna pošast, bi odprl vodo in izginil v globočino!“

Tako nam je govoril pred smrtjo. Kmalu ga je stisnilo in odnesli smo ga za drugimi.

Nato je pričela kolera razsajati med domačini. Kar drug za drugim so šli: Frtačev Jože, stara Mihačka, Jurčkov študent, Zmakov Tilen, tisti, ki se je znal vrhu zvonika postaviti na glavo. Pa še dolga procesija drugih!

Midva s Poldaçem sva se včasih spogledala. Nič si nisva rekla. Samo oči so često vprašale, kdaj prideva na vrsto, in spet sva pila žganjico in prigrizovala česen. Bila sva pač v hudi nevarnosti. Kakih pet parov nas je namreč bilo, ki smo prenašali mrliča in jih pokopavali.

Na Brlinčevi pristavi smo imeli pravcato bolnico, ki je bila bolj mrtvašnica, saj se nihče razen nas ni vračal iz nje! Pa tudi od nas jih je par pomrlo. Delali smo kakor blazni. Trudili smo se in potili, da bi prepodili kolero, ki se nam je smejala v pest!

Ljudje so nam rekli bolničarji. Bili smo pa pravi grobarji in prav nič drugega ne! Neumno je bilo streči onim, ki jih je kolera zaznamovala s svojo črno barvo! Njena temna ogrinjača je bila znak smrti! Vsak trud, da bi ji človek ugrabil kakega bolnika, je bil bob ob steno! Trma se ni dala ukloniti! Nikogar ni izpustila, če ga je držala v krempljih! Prav tedaj sem bil zaljubljen.

Tam, koncem sela, ki stoji danes koča nemega Frluge, je živela hči bajtarja Tilna. Zelo brhka je bila in mojim očem najdražja.

Tudi ona me je rada videla. Bila sva pa oba siromaka. Je že tako, da beračija vedno skupaj sili, bogatija pa skupaj. Zato se pa svet ne more urediti in uravnati, kakor bi bilo treba.

Torej Tilnovo Tonko sem rad videl. Če sem jo srečal, sem se ji tako ljubeče nasmehnil in jo pozdravil, da je kar zardela. Kako bi pa ne?

Zal in krepek fant sem bil!

Ko je zvedela, da hodim prenašat bolnike in mrliče, se je tako prestrašila, da je kar prebledela. Ta duša me je res ljubila, menda se bolj ko jaz njo! Hitela je k moji materi in vsa zasopla prosila:

„Ježeš! Ježeš!“ je dejala. „Ne pustite vašega Andrejčka, da bi nosil mrličel! Sam bo zbolel! Kaj boste počeli brez njega?“

„Pa ti, ti! Kaj boš počela ti?“ jo je podražila moja mati, ki je bila šegava vse življenje in še na smrtni postelji.

Tonka je zardela, pa ji je kar pritrdila:

„Da! Da, mati! Tudi jaz kaj bom počela? Saj se že zdavnaj rada vidival!“
Moja mati pa je slepo verovala v usodo. Odvrnila ji je:

„Ne skrbi preveč! Kakor je fantu namenjeno, tako pa bo! Če mora umreti na kolero, bo umrl, pa če leži samo doma na postelji, pije kamilčin čaj in je česen, ali pa če dela med drugimi in odnaša mrličel! Sicer je pa tak hrust, da upam, da se bo zmazal!“

„Saj so bili tudi mornarji junaki! Menda so bili še krepkejši ko'on? Danes ni o njih sledu!“ je ugovarjalo dekle.

„Bo že! Bo že!“ jo je tolažila mati. „Kopriva ne pozebel! Verjemi mi! Fant pije žganje ko vodo in je česen, da smrdi vsa hiša. Edino, česar se bojim, je strah, da bi se Andrejče res ne navadil te grde žganjice, da bi kesneje, ko kolera poneha, sploh ne mogel živeti brez tega žganega strupa!“

„Ne bojte se, mati! Vedno je bil pameten fant!“ je ugovarjala in hotela oditi.

„Ti Tonka!“ jo je poklicala tedaj ranjka teta Špela, ki ni verovala v usodo ko mati, temveč se je vedno pazila, da se ji ni pripetila kaka bolezen.

„Nekaj bi ti rada rekla!“ je dejala teta, ki je mene zelo ljubila. „Ne smeš napak razumeti! Čula sem, da sta z Andrejem prijtelja. Pazi se, da ne boš z njim preveč skupaj, da ne zamese kake bolezni!“

„Bodi no brbkasta!“ se je smejala mati svoji sestri.

Tonka je zardela ko makov cvet.

„Ne zameri, deklica! Nič slabega ti nisem hotela reči!“ se je opravičevala teta. Deklica je odhitela.

Nekega večera sem se kesno vračal domov. Bil sem nekoliko omotljen od pijače in menda tudi od same trudnosti. Kar zanašalo me je po poti. Ko sem prišel mimo hiše svoje ljubice, sem potrkal na okno in se naslonil nanj.

Oglasila se je. Le oddaleč je govorila z menoj. Čudila se je, da sem prišel vasovat, saj sem jo zelo redkoma obiskoval tiste čase.

Prosila me je, naj bom pameten in naj se nikar ne shajava zdaj, ko povsod preži smrt na ljudi.

Omenila mi je tudi, kaj jo je opozorila teta.

Menda so bili moji živci tedaj zelo razrvani. Če prav sem bil vedno zdrav, je vendar vplivalo name to garanje in pretirano popivanje.

Često mi je bilo, da visim med življenjem in smrtjo in čakam, da se odtrga tenka nit mojega življenja, da umrem. Mojih tovarišev je že kar šest vzelo. Morali smo jih nadomestiti z drugimi.

Pa me je baš tisti večer pod dekletovim oknom prijel a čudna trma: „Nocoj me moraš poljubiti! Pridi bliže!“ sem ukazal Tonki.

Ona je oklevala: „Bodi pameten! Spat pojdi!“

„Ne! Ne grem! Če me zdaj ne maraš, te tudi jaz potem ne bom več maral!“

„Saj te imam rada! Bog je moja priča! Samo pameten bodi in pojdi domov!“

„Sem k oknu moraš, sicer sva sprta!“ sem ugovarjal.

Sirota se je bala zame. Pristopila je k meni.

Objel sem jo in pritisnil k sebi divje strastno. Dolg in vroč je bil ta poljub, a bil je poljub — smrti!

Odšel sem domov. Komaj sem legel, me je nekdo poklical, da moram k Tonki. Prihitel sem in jo našel v krčih. Zanesel sem k nji bacile kolere, ki se meně niso prijeli.

Zgrabil sem se za glavo, blaznel in rohnel. Letal sem po sobi in prosil Boga, naj vzame mene mesto nje, ki mi je bila najdražja na svetu. Ona me je samo gledala in se otožno smehljala.

Kmalu sem videl, da je pogrnila kolera čez njo svoj temni šal. Blazen sem odhitel v noč. Klel sem sebe in svojo neprevidnost, prepričan, da sem umoril s poljubom svoje dekle.

Odhitel sem v mrtvašnico. Tam sem našel stražo pri žganjici.

„Žganja! Mnogo žganja!“ sem zatulil in jel vlivati vase peklensko tekočino, ki pa ni mogla pogasiti ognja, ki sem ga nosil v sebi!

Pil sem in pil. Naposled sem se zgrudil popolnoma pijan v neko prazno rakev in zaspal.

Ko sem se zdramil, je bil dan. Skozi okno mrtvašnice je prijazno sijalo jutranje sonce. Dvignil sem se in pogledal okoli sebe. Kriknil sem od divje bolečine. Poleg moje rakve je ležala v drugi krsti Tonka mrtva.

Vstal sem in jel ogledovati dekle, ki sem jo ljubil. Dolgo časa sem jo nepremično opazoval. Potem so se mi usule solze. Jokal sem ko otrok. Počasi se mi je duša nekoliko olajšala.

Mojo izvoljenko smo pokopali lepo in dostojno.

No! In kaj potem? S Tonko je zaključila kolera v naši vasi svoj smrtni ples. Nihče več ni umrl.

Starec se je nagnil nad mizo:

„Od tedaj pa tudi nisem več poskusil žganjice, kajti ona je bila kriva, da sem umoril s poljubom svoje dekle. Če bi ne bil pijan, bi sploh ne hodil blizu.“

E, kolera! Da, kolera! Morje jo je dalo, morje jo je vzelo! Verujte mi! Tiste dni, ko je umrla moja Tonka, je nastala taka plima, da so se vsi čudili. Hotela je kar preplaviti našo vas. Tudi vihar je razsajal in rohnel. Prišel je pač očiščevati naš kraj. Saj je bila kolera za vedno končana.

Le oddaleč sem jo zagledala, kako je hodila vsa majhna in drobna s košaro v roki po stezi preko travnikov proti našemu domu. Črna razcefrana ruta ji je pokrivala glavo in del bledega nagubanega obraza, in izpod rute so ji uhajali razmršeni, čisto sivi lasje. Obleko je imela čisto, toda tako zakrpano, da nisi vedel, katere barve je prvotno bila. Tiho je zakašljala pred našimi durmi, s svojo majhno, koščeno roko je pritisnila na kljuko in odprla vrata.

„Bog daj dober dan, ljudje božji!“

In s plahimi, sivimi očmi je pogledala okoli sebe, košara v roki je trepetala.

„Bog daj, mati Jera. Kaj pa je pri vas novega? Sedite!“

„Ne morem sedeti, ker je še dolga moja pot, večeri se že, moje noge pa so vse trudne in slabe. Križ je, če je človek star! Sam sebe se naveliča, drugim je v nadlego, pa ga Bog noče poklicati k sebi, četudi človek že komaj čaka, da pride pod zemljo.“

„Ne bo tako hudo, mati Jera. Vsaj dokler živite pri hčeri in imate pri sebi sorodnega človeka, s katerim se pomenite in ki vam postreže, če zbolite.“

„Še ne veste? Nisem več pri hčeri. Zadnjič me je napodila. Pravzaprav me ni napodila, kar sama sem šla in Dolenčeva botra v Sinji vasi me, je vzela pod streho.“

Starka se je nemirno presedla, roki, počivajoči v naročju, sta ji drhteli in sive vodene oči so se skoraj čisto skrile pod rdeče nabrekli vekami. Potem pa je počasi in v presekanih besedah nadaljevala, včasih čisto tiho, kot bi hotela skriti svojo bolečino, in si jo komaj razumel, potem pa je zopet ojačila glas, čisto nehote — bolečina je morala na dan.

„Da, hči me je napodila. Mene, starega in slabega človeka je pognala od hiše in Bog ji bo odpustil. Saj jo poznate. Pred leti ji je v rudniku zasulo moža in ostala je sama z menoj in tremi majhnimi otroki. S težavo je preživljala njih, sebe in mene. Od jutra do večera je delala tiho, skoraj brez besede. Slabo se nam je godilo, a živel se je. Toda zdaj! Po tri, štiri dni delajo v tednu in komaj zaslužijo za koruzni močnik. Moj bog! Takole zvečer, ko pride vsa črna od prahu in premoga domov, pade od utrujenosti na stol in ne more niti kuhati niti jesti. Kako neki, ko ima z dneva v dan samo močnik! Zjutraj, opoldne in zvečer vedno samo močnik in nič drugega. Pa pride k njej Francek, njen najmlajši: „Mama, kluha, lacen, mama kluha!“ in jo vleče za obleko. Tedaj si ona zatisne ušesa, čelo se ji nabere v globoke gube in oči ji srepo strmijo nekam v daljavo. Minka in Lojze, ki sta večja in že vse to razumeta, se stiskata k meni, ki se ne morem ubraniti solz. O, ko bi mogla vsaj ona jokati. Lažje bi ji bilo! A ona samo sedi pri mizi in gleda, a nič ne vidi, nič ne

sliši. Vsaj zdi se mi tako. Ko bi slišala Franckov tihi, proseči glas, bi se morala skloniti k njemu in ga potolažiti z lepo besedo. A ona — nič! Predobro ve, da beseda, še tako lepa in mehka, ne potolaži gladu. Zadnjič, ko je prišla na večer domov in je bila Franckova prva beseda — „Mama, kluha,“ — je pobesnela.

„Nimam, Franček, nimam! Od tistih dinarjev, ki jih z muko zaslužim, so mi odtrgali še pet odstotkov. Zdaj še za močnik ne bo, kaj šele za kruh. Ne bo, ne bo... O, to stokrat proketo življenje, ki ni življenje! In vsako jutro in vsak večer: „Mama kruha, kruha-a, kruha-a — —.“ Ti pa nimaš kje vzeti! Še iz zemlje ga ne moreš izkopati, četudi bi rad kopal deset klafter globoko. O, o, o to proketo življenje!“

In držeč se za glavo, je hodila po kuhinji gor in dol, pa klela in molila. Za trenutek je umolknila, pa spet molila in klela. Mi smo se stisnili v kot in tiho jokali. Samo Franček se je ojunačil in stopil k njej.

„Mama, nič jokaj, ce ne Franček tudi jokaj in Flancek je lačen. Mama lačen, tvoj Flancek lačen...“

„Lačen, lačen... Kje naj vzamem? Nimam, nimam... Gosposkim psom se godi bolje kot nam. Nimam — lačen — nimam — kruha-a! O, o, to proketo življenje!... Kaj ne delam od jutra do večera?... Nate, tu imate mene, pa me pozrite, boste vsaj siti...“

In z blaznimi očmi je stopila pred nas.

„Ne, ne! Raje pojdite vsi od hiše! Kaj se stiskate v kot, čemu jočete, mati? Kar pojdite! Vsi, vsi pojdite! Saj nimam nikogar, ne moža, ne otrok, ne mater! Vsi ste umrli! Lakot je prišla v našo črno barako in lakot vas je pobrala... Pojdite, vsi pojdite, saj ste umrli... saj boste umrli in vseeno je kje, doma ali na cesti...“

Počasi se je umirila, utihnila, sedla k mizi in nemo strmela v zid. Mene pa so pekle njene besede. Vzela sem košarico izza vrat in stopila k njej, da bi ji rekla:

„Glej, jaz grem! Stara sem, ne bom si mogla več služiti kruha. Ampak še so dobri ljudje na svetu in še je Bog v nebesih. Grem in do smrti bom živela, vseeno kako, enega boš imela manj in lažje ti bo.“

Stopila sem k njej, toda ko sem videla njene od bolečine osteklene oči, sem se tiho obrnila in odšla v večer.

Ona je dobra, moja hči, ampak takrat je poblaznela. Vidite, zdaj hodim od hiše do hiše. Na stara leta beračim. Saj mi je težko, ampak ne vem si pomagati.“

Gledala sem staro Jero. Njene veke so bile nabrekle od vednega joka in tudi zdaj so ji tekle solze po velih, bledih licih. Včasih si je šla s predpasnikom preko oči, toda vedno znova so ji po licih polzele solze. Moj bog, kje je jemala toliko solz? Kaj se še ni izjokala?

„Da, tako hodim okoli in v neprestanem strahu sem, da me dobe orožniki in me radi beračenja zapro. Še nikoli nisem bila v ječi. Zdaj pa, če me dobe, me radi tega, ker nočem umreti od gladu, zapro. Toda večsih si mislim in celo želim, naj me le zaprejo. Potem bom stopila pred sodnika in povedala, kakšna krivica se godi meni, hčeri in otrokom.“

ki lačni jokajo v baraki. In še ga bom prosila, da me pošlje v ubožnico. Bom imela vsaj dovolj jesti, četudi se ubožnice bojim, ker pravijo, da tam slabo ravnaajo s starci. Da, da, tudi radi tega je slabo na svetu, ker se starost nič več ne spoštuje.“

Potolžili smo staro Jero glede ubožnice in mama ji je nabasala košarico s to in ono stvarjo. Potem je starka odšla. Še sem jo videla, ko je stopala mimo okna z malimi koraki, oprta na palico in držeč košarico v trepetajočih rokah.

Sla je in nisem je več videla. Ali je prišla v ubožnico, ali pa je izdihnila kje od gladu? Kdo ve?

Dr. Ks. Atanasijevičeva: Pesnice in filozofinje stare Grške.

Marijana Kokalj-Zeljeznova.

V prejšnjih razpravah smo videli, kako so posamezni veliki duhovi pojmovali ženo. V nastopnih dveh člankih bomo pa spoznali nekoliko žensstvariteljic, katerih dela še danes niso pozabljena.

1. Pesnice stare Grške.

Intelektualno razvitje grških žen je bilo vsled družabne ureditve skoraj popolnoma nemogoče. Stari Grki, četudi so bili drugače zelo napredni, so smatrali „žene“ kot nižja bitja, kar trdijo še danes nekateri! (Primerjaj Bartolovo: Izpoved doktorja Forcesina.) Umevno je torej, da so jim namenili le ozek krog udejstvovanja. Toda kljub vsem oviram nahajamo med olimpijskimi „predstavitelji“ grške poezije in filozofije tudi precejšnje število žena. Naj še omenimo, da so bile Grkinje velike umetnice-plesalke.

Se v dobi, ko se pesniška in moralna refleksija ni ločila od mita in religije, v dobi, ki je prej mitološka kot pa zgodovinska, je živila prva grška pesnica. Bila je hči Kleobula (enega sedmih grških modrijanov) ter se je imenovala po očetu Kleobulina. Njeno pravo ime je bilo Eutemis. Plutarh iz Heroneje omenja Kleobulino in pravi, da je bila modro dekle, ki je posebno slovela vsled zastavljanja ugank v vezani besedi. Bile so tako duhovite, da so prišle do Egipta. Ohranjena je samo sledeča uganka: Oče ima 12 sinov, vsak sin ima dvakrat po trideset otrok z dvojnim obrazom: nekateri so beli, drugi črni. Vsi so nesmrtni in večni, vendar vsi izdahnejo in umro. (Leto, meseci, dnevi in noči.)

Takoj nato je razcvetela poezija dorsko-eolskih žena. Najslavnejša pesnica te poezije, pravzaprav najslavnejša pesnica vseh časov je Sapho, sodobnica lirika Alkeja.

Življenje te velike žene je zavito v romantične legende tako, da se v resnici ve le malo točnega o njej. Bila je iz ugledne rodbine iz Eresa, ki se je preselila v Mitileno. Na višku svoje slave je bila 610 pr. Kr., živila pa je še 598 pr. Kr. Odšla je iz Mitilene in bila nekaj časa v Siciliji. Skoraj gotovo je bila poročena, ne ve se pa s kom in koliko časa. V svojih pesmih omenja svojo hčer, rekoč: „Imam divno hčerko, svojo Kleis, podobna je zlatemu cvetu in jaz bi je ne dala za celo Lidijo, niti za dragi-Lesbos.“

Zdi se, da ni pričakala visoke starosti. Po legendi se je Sapho vrgla v morje z leukadske skale, ker je nj maral mladenič Phaon. Učenjak Müller misli, da je Phaon mitska oseba, katero je slavila Sapho v svojih pesmih, in da je skok z leukadske skole gola domiselnost.

Nasprotno pa trdijo nekateri epigramisti v „Grški Antologiji“, da je Sapho pokopana na mitilenskem pokopališču.

Srednja antična komedija (404–340 pr. Kr.) je dvesto let po njeni smrti ogrdila njeno podobo. Z naslovom „Sapho“ je ostalo 6 komedij od sledečih komediografov: Omeipsias, Amphis, Antiphan, Diphilus,³⁾ Ephipus in Timokles; z naslovom „Phaon“ pa dve in sicer od Antiphama in Timokleja. V vseh je Sapho brezobzirno karikirana. Ker so prvi krščanski pisatelji sprejeli te podatke kot resnične, se je izcimila velika literatura, kjer se ugledni antični in moderni znanstveniki trudijo dokazati bodisi njeno poštenost, bodisi njeno krivdo. F. G. Welcker je z verodostojnimi argumenti zastopal nje moralno čistost. Morda je pa sovraštvo komediografov napram Saphi bilo vzrok pred-sodku Atencev o omalovaževanju žen. Pri Joncih sploh, posebno pa še pri Atencih je bilo stanje žene zelo težavno in še celo v Periklejevi „zlati“ dobi. Medtem ko so dajali Atenci največje duševne produkte v vseh panogah duševnega življenja, so bile zaprte atenske žene v nepristopnem delu hiše in se niso mogle izločiti iz teme domačega življenja. Polagoma so se izoblikovala pravila o izobrazbi žen in sicer so obsegala sledeče: da vodi gospodinjstvo, da zapoveduje služabnicam, da neguje otroke, dokler so majhni.

Celo Periklej pravi pri Tukididu, da so najboljše tiste žene, o katerih dobrih in slabih straneh moški najmanj govorijo.

Atenke niso bile svobodne kakor Homerjeve²⁾ junakinje in le hetere³⁾ so smele negovati svojega duha in sodelovati v javnem življenju. Zato imajo Atene samo eno veliko ženo, Aspazijo,⁴⁾ zelo vplivno osebnost v atenski politiki in slavno zato, ker je osnovala prva v svoji hiši nekakšen literarni krožek ali cercle.⁵⁾

Eolci in Dorci so pa bili velikodušnejši napram ženam. Pri njih se je ohranila stara grška tradicija, kakršna je ohranjena v mitologiji in epični poeziji, kjer žene sodelujejo v družbi in pri javnih zabavah. Eolske in dorske žene so mogle prosto izražati svoje misli in čustva. Tako so lahko marsikatero dospele do literarne slave. Atencem pa, ki so bili prepričani, da mora ostati žena zazidana v štirih hišnih stenah, se je morala zdeti pretirana svobodomiselná žena, ki je pisala pesmi kakor moški ter v njih javno govorila o svojih čustvih. Zato moramo biti zelo previdni napram izjavam konservativnih komediografov, ki so smešili vsakega velikega človeka. Sapho gotovo ni bila hetera, ker govore o njej njeni sodobniki laskavo.

V Sparti so bila „društva žen“, ki so jih vodile najbolj nadarjene in izobražene žene. Tu so se mlada dekleta izobraževala ter učila peti in recitirati. Podobno so ustanovile žene na Lesbosu „kult umetnosti“, le živahnejšega in v večjem obsegu. Ustanovile so klube, kjer so negovale pesništvo in umetnost. Zdi se, da je bila Sapho središče takega estetičnega kluba, ki je imel namen služiti Muzam. Okoli nje so se zbirala dekleta iz raznih krajev Grčije, da bi se učila poezije in muzike. Ohranilo se je 14 imen Saphinih tovarišic in učenk. Društva eolskih žena lahko primerjamo s samostani in penzionati, potem s konservatoriji za muziko in deklamiranje, naposled z literarnimi krožki.

Izključeno pa tudi ni, da je bila Sapho svečenica boginje Afrodite, ki je bila zlasti na Lesbosu posebno vsegamogočna. Kakor vsem ženam iz Lesbosa, je bila tudi Saphi umetnost nad vsem; ponosna je bila na svoj pesniški talent in smatrala je, da se vse materialne prednosti gube pred duševnimi.

Saphina lirika je različna: pisala je himne, ljubavne pesmi in epitalamiume (pesmi mladoporočencem, odn. ženinom in nevestam). Njeni stihji kažejo razkošno bogastvo oblik; njen izraz je sugestiv in vsled neposrednosti; skala njenih tem je bogata.

Bilo je devet knjig Saphinih pesmi. Vse so izgubljene. Razdelitev pesmi je bila po metriki. Prva knjiga je bila v safijskem metru — ki ga je sama iz-

našla. V vsaki knjigi so bile pesmi z najrazličnejšimi idejami in čustvi. Od vseh pesmi je ostalo 170 fragmentov (odlomkov) in 2 celi pesmi.⁶ Saphina erotika ni disharmonična kot perzanska ali arabska, marveč je ohranila grško prednost, mero, sklad in ritmiko.

Prva pesem je posvečena boginji Afroditi. Tudi druga ohranjena pesem je slavna. Prestavil jo je rimski lirik Kabul in posvetil svoji Lezbiji.

Poleg tega se je ohranilo še precejšnje število Saphinih epitalamijev, kjer se nahajajo najlepše slike iz narave in najbolj skladne primerjave klasične poezije. En epitalamij je ohranjen tudi v Katulovem prevodu.

V pesmih tudi sebe analizira: „Nisem hudobna po naravi, marveč blaga... Ljubim finost in ljubezen ima zame sij in lepoto solca... Katerim storim dobro, me najbolj žalijo...“ Pogosto pokaže tudi motna stanja svoje duše: „Ne vem, kaj naj storim, duša mi je razdeljena... Žalostna sem in iščem... Ne mislim se dotakniti neba z dvema rokama...“

Preprostost Saphinega stila je često zelo graciozna: „Sladka mati, ne morem tkati, zlomilo me je hrepenenje po mladeniču... Deklica, deklica, zakaj si odšla od mene? — Nikoli ne bom prišel več, nikoli...“

Že fragmenti zadostujejo, da opravičijo vzhičenje Grkov vsled te nenavadne žene ter da pokažejo, koliko je imela zmisla za lepoto, ljubezen in narodo. Iz njenih stihov vejejo vonj, barve, glasovi in svetloba juga. Lepota njenih stihov je zanesla poslušalce. Pisatelji v „Grški Antologiji“ jo imenujejo „de-seto Muzo“; „otroka Afrodite in Erosa“, „učenko Gracij“, ponos Grške, tovarišico Apolonovo, in ji prerokujejo nesmrtnost. Kakor so dejali, da je Homer edini pesnik, tako je bila ona edina pesnica. Modri Solon je rekel, ko je slišal citirati svojega nečaka Saphino pesem: „Ne bil bi rad umrl prej, dokler se nisem naučil na pamet tvoj stihov!“ Strabon piše v svoji Geografiji: „Sapho je bila čudna osebnost, nikoli, odkar ljudje pomnijo, se ni vedelo za ženo, ki bi se mogla primerjati vsaj malo z njenim pesniškim talentom.“

Tudi Horacij hvali njeno pesniško nadarjenost.

Prebivalci Antilene so bili tako ponosni na svojo Sapho, da so vkovali njeno sliko na svojam denarju... „in čeprav je bila žena,“ kakor je dodal Aristotel. Med maloštevilnimi slavnimi ljudmi, ki so bili slikani na atenskih vazah, je bila tudi Sapho. Vendar se zdi, da ni bila lepa. Platon pravi v svojem delu Pbedrosu, da je „divna“, pa pri tem gotovo misli na lepoto njenih pesmi. Maksimus Tirimus je dejal, da je bila majhna in črtna, Ovid pa, da je bila genijalna, toda neznanje zunanosti. Domoharis govori zopet o njenih krasnih in pametnih očeh, Anakreon pa omenja njen prijetni glas.

Sapho nam je ohranila tudi imena še nekatrjih pesnic. Tako citira kot svoji tekmovalki Gorgijo (iz Kolofona) in Andromedo. Od njih del ni ostalo ničesar. Toda znano je, da je Damophila, prijateljica Saphina, pesnikovala po njenem vzgledu. Napisala je himno pergejski Diani, ki je skoraj gotovo posnetek Saphine himne Artemidi.

Slavna je ostala tudi Dorka Erinna iz Telosa iz 1.400 pr. Kr., čeprav je umrla že v devetnajstem letu. Znana njena pesem je „Preslica“, ki jo je na skrivaj spesnila iz strahu pred materjo. Vsebinska pesmi ni znana, domneva pa se, da vsebuje njena mlada čustva, ki so se porajala pri monotonem delu. Toliko se ve, da je bila sestavljena iz 300 heksametrov in se je smatrala kot zelo posrečena in mnogi so ji dali mesto poleg Homerjeve Ilijade in Odiseje.

Mnenje starih Grkov o njej je bilo zelo laskavo. V „Grški Antologiji“ čitamo: „To so Erinine pesmi: Kako so lepe, kako zvočne! Bila je dekle devetnajstih let, toda pisala je mnogo boljše kakor večina moških. Da je smrt nekoliko zakasnela, čigava slava bi bila enaka njeni?“

Za pesnico Korino iz Tanagre se pripoveduje, da je premagala petkrat v pesniški tekmi Pindarja. No po mnenju nekaterih je imela uspeh vsled neznanja sodnikov, po drugih zapet zaradi svoje lepote, toda nikakor ne

vsled vrednosti svojih pesmi. Njeni fragmenti so posebno važni, ker omenja v njih drugo pesnico Mirtis, ki je tudi tekmovala s Pindarjem. Netočno pa je, da sta bili Korina in Mirtis Pindarjevi učiteljici.

Anekdota kaže, kako razumno je pojmovala Korina uporabo mitoloških motivov v poeziji. Pindar ji je pri neki priliki čital neko svojo himno. Prvih šest stihov je vsebovalo skoraj celo tivljansko mitologijo. Povodom tega mu je rekla: „Sejati se mora z roko, ne pa s polno vrečo.“

Mirtis iz Bizanta, mati tragika Homerja, je pisala epe, elegije in lirske pesmi. Antipater iz Tesalonika jo je visoko cenil in s Praksilo, Anito, Sapho, Erino, Telesilo, Korino, Nosido in Mitrido jo je prišteval k devetim zemeljskim Muzam. Kot njeno najboljšo delo se smatra „Himna Pozejdonu“.

Zelo spoštovana je bila tudi Anita iz Tegeje v Arkadiji, ki je zastopala mlajšo peloponeško liriko in je bilo sodobnica Mitridine in Nosidine. Njene pesmi se odlikujejo z nežnostjo in jasnostjo misli, stil je eleganten, epiteti pa lepi. Pisala je epigrame in religijske pesmi ter uvedla navado, da se posvete pesmi mrtvim živalim. Ohranjenih je približno 20 epigramov. Naiven in živahen je njen epigram petelinu: „Ne boš me več v rani zori budil iz spanja s prhutanjem svojih kril, ker te bo skrivaj v spanju napadel razbojnik, in ti zahrbtno zasadiš noht v vrat ter te ubil!“

Poleg Sapho in Erine je Anita najživahnejši talent med grškimi pesnicami Serijo grških žen, ki so pisale pesmi, končuje Nosis iz Lokra v Spod. Italiji iz časov prvega Ptolomeja. Od nje je ostal epigram, ki slavi Sirakuzanca Rintona, potem drugi govori o njenem grobu i. t. d. Pohvaljene so tudi njene erotične pesmi.

¹⁾ Diphilus omenja kot Saphina ljubimca dva najhudobnejša satira: Arhiloha in Hiponaksa.

²⁾ Homer, slavni grški pesnik; morda tudi psevdonim pesnika ali pa nabiralca narodnih pesmi, ali pa celo mitološka osebnost. Najslavnejši deli sta: Ilijada in Odiseja.

³⁾ hetera — tovarišica; pozneje vsaka ženska, ki je služila bogu ljubezni. Delile so se v prave tovarišice, ki so imele le 1 prijatelja, potem v ljubavnice, in cestne ali javne ženske.

⁴⁾ Aspazija iz Mileta je bila druga Periklejeva žena in je prinesla iz svoje jonske domovine pravo razumevanje filozofije. Duševno je bila visoko nad Atenkami in je bila iniciator velikega duševnega poleta po peržanskih vojnah. Ker je bila preveč svobodomiselná, ni bila vseh komediografom (pisateljem komedij), zasmehovali so jo in krivili za samoško in peloponeško vojno ter razširili o njej netočno mnenje, da je bila navadna hetera, ki je pa bila nekoliko duhovita.

⁵⁾ Literarni krožki v damskih salonih so bili posebno priljubljeni v 17. stol. na Francoskem. Najslavnejši je salon gospe Rambouillet, ker so se v njenem „modrem salonu“ zbirali vsi veliki duhovi njene dobe († 1665).

⁶⁾ Theodor Bergk v delu: Poetae Lyrici Graeci, III. Band, 4. Aufl. Leipzig 1882, je obelodanil sploh vse, kar se more reči o Saphi. Njene pesmi so se ohranile do 3. stol. po Kristu, takrat pa so jih sežgali v Rimu in Carigradu skupaj s pesmimi drugih grških lirikov.

Učiteljica.

Maks a Sams ova.

*Stiri gole stene
mračno zro na mene...
V kotu postelj borna,
boren stol kraj mize...*

*Sama tu ob peči
v ogenj zrem žareči,
v srcu žalost grize...*

*Stiri gole stene,
boren stol kraj mize...
V srcu žalost grize...*

Nikar ne toži! ...

Ruža Lucija Petelinova.

*Če se razgrne kdaj oblak
široko preko vseh nebes,
deklé, nikar ne toži v mrak!*

*Ko nova zarja zarosi
ognjene kaplje v slednjo bit,
natoči v dušo solnca si!*

*V bodočnost véрно seje čas,
kar nam v pogumu dozori,
vse drugo pada v večni mrak.*

O vživljanju v glasbo.

Milica Schaupova.

Grešni, izmučeni bijemo večno borbo življenja. Kje je nekaj, kar bi v težkih trenutkih blažilo, mirilo, dvigalo? Kje je tisto neznano, ki za more obogatiti marsikateri pusti dan, zadušen v topi enakomernosti. Večnost nam je ob ustvaritvi poslala svoj žarek v dušo: hrepenenje po vsegamogočni lepoti — umetnosti. Toda mnogi ljudje so se divje oklenili grude, snovi, in ne znajo več dvigniti pogleda od nje. Žarek večnosti bi se komaj še dal priklicati nazaj v njihove duše.

Snov je človeka prevarila; naredila ga je trdega, lakomnega, večno nezadovoljnega. Tak človek v svoji nevednosti in nerazumevanju še zasmehuje sveto človeško bogastvo, umetnost. In takih ljudi je mnogo. Veliko manj je onih, ki so dvignili poglede in jo vzljubili od vsega srca, a najmanj je onih, ki so se zamaknili v razkošne dvorane njene najbogatejše hčere — glasbe.

Nevedni človek pa hodi dan za dnem mimo njenih vrat in nikoli mu ne pride na misel, da bi jih mogel odpreti. Ko mu sočlovek ponudi roko v pomoč, jo brezskrbno odkloni z jedko besedo:

„Roman že še dobim na posodo, tudi sliko včasih pogledam v izložbenem oknu, a koncerti — ti so le za denarne ljudi!“ — Reče tako, čeprav je morda prejšnji večer zapil bogve koliko. —

Toda? Morda je glasba res samo — na prodaj, za drag denar? Žal, do najnovejših časov so bili koncerti in glasbeni večeri sploh le za ožji, imovitejši krog. Danes pa ima skoro vsakdo neštevilne prilike, da sliši dobro glasbo: radio, gramofon, javne ali dobrodelne koncerte itd. Dober radio in gramofon sta sicer še vedno v oblasti denarnih ljudi; tudi seveda v svojem najpopolnejšem primeru ne moreta uspešno tekmovati z neposrednimi glasbenimi večeri, vendar dajeta srednje premožnim slojem, posebno deželanom, priliko, da poslušajo težjo, resnejšo glasbo. Toda vse moderne iznajdbe nam malo pomagajo, dokler je toliko ljudi, ki bodo ljubitelje glasbe zavrnil ob vsakem muzičnem delu, ki bo le količkaj globlje:

„Tega jaz ne razumem. Ni mi dano, da se vživljam v skrivnosti glasov. To je le za obdarjene izbranice.“

V takem mišljenju je pravi vzrok, da ostanejo vrata glasbe zanj zaprta; človek misli, da se zanj odpreti — ne morejo.

Res je sicer, da človek, ki ga večnost ni posebej omilostila z močnim žarkom, ne more postati virtouz. Res je tudi, da gre od muzikalega daru ustvarjajočega do onega, ki se bo zaman trudil, da ujame v zavest lepoto glasov, dolga vrsta različnih zmožnosti.

Na vseh poljih pa vidimo, da je nekomu to ali ono območje bližje, zaradi česar pa ima vendar vsakdo dolžnost, da se skuša vživeti v življenje drugih območij, s čimer le obogati svoje omejeno obzorje. In ravno to je ideal človeka: kolikor mogoče razviti vse svoje zmožnosti do vsestranske izobrazbe duha, ali z drugimi besedami — harmonična kultura. Temu idealu pa se ne moremo uspešno približati, ako nam ostane tuje tako veliko območje, kot je glasba.

Da pa se je tudi v tem območju mogoče približati temu idealu, zato govore statistike, n. pr. šolskega petja: število onih, ki so popolnoma nezmožni zaživeti ob skladnosti glasov, je kar najmanjše. Tako drobno je, da se kar od početka ne sme šteti vanj prav nihče. To se pravi, prav vsakdo sme upati, da bo obogatel vsaj v delnem uživanju glasbe.

Kajti ni res, da smo taki, kot se zdi, da nas je narava dala, in tudi ni res, da je naša volja brez pomena. Filozofe, ki so tako govorili in s tem podpirali človekovo slabo nagnjenje do mrtvega brezdolja in brezskrbnosti, so premagali živi primeri nekaterih umetnikov svetovnega slovesa, ki v mladosti niso imeli veliko daru za glasbo, svojo slavo so dosegli s trdno voljo in delom, s katerim so se poglobljali vedno dalje v skrivnost tehnik. Veliki Wagner sam je najjasnejši primer.

Krivda „nerazumevanja“ je torej v človekovi šibki volji.

Udobno je ostati v leni prijetnosti, rekoč: Glasba ni zame!

Nespametnik je nepremišljeno zaigral eno največjih lepot življenja. Obsodil se je, ker ne ve, da sta ušesi čudežni kamrici, ki sta sicer včasih res prav trmast in nepopustljivi.

Udarja ton na vrata kamric, toda vrata se ne odpro. Zavest ostane topa. Udarjajo pa toni češče, uho se nanje navadi, v kamrici niso več tuji, neprijetni gostje. Zavest se čisti, iz neurejenih ropotov raste neznana, nezaslutena lepota.

Mogo nas je, ki se spominjamo prvega koncerta, ali celo prve opere, ki smo jo slišali. Vsi zmedeni zremo na oder, gledamo gibe, skušamo ujeti pesem, toda zmešnjava je strašna: hočemo poslušati pevkino pesem, a motijo nas glasbila orkestra, hočemo poslušati orkester, a moti nas oko, ki pozorno spremlja vsak gib na odru. Čim bolj bi si radi očistili, uredili istočasne vtise, tem večja je zmeda.

Razočarani, nezaupni napram onim, ki hvalijo predstavo, se vračamo domov. Ostalo je nekaj slik, že dejanje samo je nejasno, še treh besed nismo prav razumeli, od glasbe pa ni ostalo prav ničesar.

Rēs, samo velikim talentom je dano, da se kamrici udasta že ob prvih zvokih glasbe. Za nas vse, smrtnike, pa je treba navadno mnogo potrpljenja in zdrave volje, da se odpreta.

Ta zdrava volja pa mora delati v dvojni smeri: zunanji in notranji. Zunanje delo je v tem, da človek vedno znova išče priliko, da glasbo posluša, če mogoče isto delo večkrat. Še hitreje pridemo do vživiljanja v glasbo, če si oskrbimo katerokoli, vsaj delno tehnično izobrazbo: bodisi da smo vsaj nekaj časa svirali kako glashilo, ali pa da smo sodelovali v kakem pevskem društvu ali prisostvovali predavanjem o glasbeni tehniki.

Samo to zunanje delo pa je dovoljno le za onega, ki je po naravi toliko obdarjen, da pride ton do njega in se ga že polasti. Večini ljudi pa je potrebno, da se zberejo v — notranjem delu.

Žal, veliko ljudi misli, da je dovolj, da so kupili vstopnico in sede v koncertni dvorani. Šli so, ker je splošno mnenje tako, da glasba povišuje, poplemenjuje. Da bi se zdeli torej tudi oni odlični, gredo na glasbene večere, toda vdajajo se dalje mislim na pojutršni zaslužek, ali skrb, ali zabavo; glasovi pa, lepi, posvečeni hočejo v njegovo dušo, toda kamrici ostaneta trdno zaklenjeni.

Človek dobre volje ravna čisto drugače. Ne prihaja samo v dvorano, temveč ondi nasilno strne vso svojo zavest v eno samo — poslušanje. Pri koncertu bi oko najraje begalo, opazovalo, a ne sme; prisiliti ga je treba, da oslepi. Misli bi najraje delale načrte za jutri, pregnati jih je treba. Vse telo mora potom ušes biti ena sama, krepka, nemotena volja — doživeti glasbo. In v tem je bistvo notranjega dela zanjo.

V začetku kljub vsemu prizadevanju mnogi ne zmorejo narediti reda v veliki množini vrstečih se tonov; utrujeni so, v zavesti nerazumevanja, vsa dobra volja hoče popustiti; na sredi poti je človek obupal in vse delo je bilo zaman. Hotel je priti do cilja naenkrat, kar ni mogoče ne v glasbi, ne na drugih poljih. S potrpljenjem pa bomo nenadoma ujeli motiv, čisto kratek niz glasov. Vse ostalo bo šlo mimo nas, toda odkritje tega malega motiva nas je mimogrede iznenadilo, dalo nam prvo slutnjo pravega uživanja. Isti motiv se bo v drugačni predelavi v toku kompozicije ali pesmi še ponovil, nam bo že star znanec, zazvenel bo vse polnejše in polnejše.

Sčasoma, morda čez več glasbenih večerov, bomo ujeli kak daljši melodični stavek. Veliko not bo šlo mimo nas, a v nas še nevajenih bo še vedno zvenel stavček, ki smo ga ujeli. Stopnjema bomo celo melodijo tako polno doživeli, da nam bo trajno vtisnjena in nam bo pela v ušesih še dolgo potem.

Nadaljni razvoj nam bo dal užitek tudi od tistih vmesnih vezav, ki so se nam zdele nekoč čisto brezpomembne. Vztrajnost ne bo škodila več, da bi te vezave zgrešili, ker smo še vedno v zaznavanju prejšnjega motiva, temveč bo dosegla le, da nam bo prejšnja melodija še v zavesti, obenem pa zveze, prehodi k drugi in bomo sledeče povezali s prejšnjim v eno linijo. Za vsako globlje vživanje v glasbo mora biti vztrajnost

čim bolj razvita. Le z njeno pomočjo nam postane linija jasna. Čim bomo napenjali svoje zmožnosti, tem daljša bo linija, tem večji užitek. Na taki stopnji doživljanja se ne bo več zgodilo, da bomo na težjih mestih izgubili zavest, da poslušamo glasbo, in se ne bomo več izgubljali bogvekam v vsakdanje misli.

Čas in volja nas zamoreta privedi do visoke stopnje, na kateri poslušamo dolgo kompozicijo, kot je na pr. simfonija, in si jo osvojimo. V zavesti je jasna predstava razvoja, vsa tehnično in življenjsko doživeta lepota.

Bogastvo glasbe še vedno ni izčrpano in tudi ne more biti; znova in znova najdemo ob ponovnem vživljanju tudi istega dela vedno novih lepot.

Ne slika, ne pesem ne zamore nikoli popolnoma podati odtenkov človeške duše, vsega življenja, vsega vsemirja tako kakor glasba.

Toda ni besed, ki bi izrazile, kako bajen je njen svet, kako bogat! Kako človeka z nevidnimi žarki objame in mu napolni dušo z doživetjem, ki je primerno njegovi duševnosti. Kajti za vsakega od nas, ki smo si tako različni in vendar tako podobni med seboj, vpliva glasba na drugačen, čeprav podoben način.

Za nekatere ljudi je glasba samo uživanje, ugodje ob blagostanju zvokov. Druge, manj razumske, čustvene, otožne dvignejo glasovi s trde zemlje v svetove, kjer vse mučno in težko postane nenadoma oddaljeno, spreminjeno, povišano. Vse njihovo bitje se prilagodi značaju pesmi, ki jo poslušajo. Z njo se radujejo, z njo jočejo.

Drugi, močni ljudje, otrdeli v življenjskem boju, nevede odpro stisnjeno pest; vse strasti izgube surovost, glasovi jih pomirjajo, posvečujejo . . .

Druge spet, ki nosijo v duši zagrenjeno, zakrknjeno bol, obdajo glasovi iz daljnega sveta in njihova bol se zrahlja, zajechi in se izjoče olajšana . . .

Kdo bi vedel, kako vse prihajajo glasovi v nas, kako vse nas bogatijo s svojim živim svetom sreče in boli, miru in nemira, hrepenenj in iskanj. Eno pa je gotovo: tisti njihov svet zamore mogočno zagospodariti v naših dušah in jih napolniti z nadzemsko srečo, tolažbo, dobroto.

Kajti radost v glasbi ni tista divja, ki pušča utrujenost za seboj, njen obisk je globokejši, polnejši in svetlejši. In jok ni tisti skeleči jok naše bolne doline; čudotvorno zdravilo je, ki z žametnimi, komaj slutenimi prsti tolaži, osrečuje.

V njenem kraljestvu postane vse zemsko še bolj zemsko, a obenem nadzemsko. Razmerja se širijo v neskončnost.

Toda ni pravih besed, nji dostojnih. Pojdi, človek, sam, z dobro voljo stopi plašnih korakov, polnih svetega spoštovanja k pragu tega čudežnega, najčudežnejšega sveta in prisluhni večni lepoti skrivnostnih zvenenj.

Veruj: kakršnakoli je tvoja duša, kakorkoli jo bodo glasovi prevzemali, po večerih glasbenega uživanja boš nadaljeval trdo življenje bolj čist, bolj svež in bolj bogat!

... kamen do kamna palača. Anka Nikoličeva.

Saj sploh ne hodi, drobna gospa, o kateri vam bom danes pripovedovala, ampak teče. V najneverjetnejših ulicah jo srečaš, kako nekam hrzi, ob najčudovitejših urah se ti utrne nekod iz tramvaja — in že teče. Pa to je že redko, da sede kod na tram, navadno kar teče. Medpotoma si da še toliko opraviti, marsikatera misel, ki se hipno porodi, se da izvršiti kar na mestu, marsikatera kljuka mimogredé pritisniti. Pa kaj bi mnogo razmotrivala, naša ljuba, majhna gospa pač teče.

Najrajši nosi plašč. Ne vem, koliko različnih plaščev sem že pri njej našela. Plašč, to je tako komodno. Ne samo, da se da naglo sleči in obleči, glavno je pač, da ima žepe. Kajti v žepe se da vsemogoče stlačiti, vse tisto, kar nima več prostora v obširni ročni torbici. In v njeni torbici ima prostora marsikaj. Njena torbica je vse ob enem: blagajna, registratura, korespondenca, zaloga vzorcev in celo prodajalna. En gros in v detail. Posebno takrat je prodajalna, kadar je treba razpečati vstopnice za dobrodelfno ali narodno prireditve. Celó banka postane ta torbica, tresor. To je takrat, ko počivajo v njej kakšne za prodajo namenjene srečke, na primer „Srečke kola jugoslovanskih sester“.

Nu, da, zdaj pa že veste, da se menim o naši gospe Minki Gašperlinovi, tej æumorni, neustrašni, neupogljivi in tako neizrečno skromni narodni delavki. Ciril Metod in Sokol, dijaki in „Kolo“ in vsako, vsako društvo, ki rabi požrtvovalnosti in pridnih rok, že od njenih mladih let trka na njena vrata. In čeprav je najbolj skrbna gospodinja in mati, si vedno še odrtega ure in dni od gospodinjstva, potem pa dela ponoči. Je pač tudi zdrave gorenjske korenine naša ljuba gospa.

Saj vem, da bo huda, strašno bo huda, da sem vse to napisala. Ampak kako pa hočete, prosim Vas, da naj pripovedujem o lepem „Domu Franje Tavčarjeve“, ki ga je postavilo naše ženstvo v Kraljeviči na Jadranu in ga posvetilo zdravju naše mladine, ne da bi vedno in vedno priplavalo na površje ime gospe Gašperlinove.

Že lepa zamisel je bila njena, da naj bi se s postavitvijo „Doma“ proslavila 60 letnica naše vzorne ženske prvoboriteljice gospe Franje. In njej se je porodila misel v temeljnem finansiranju te misli s prodajo spominskih slik naše narodne voditeljice. In njej je pripadla naloga, da je slavljenko zvičajno pripravila do tega, da se je dala res slikati o priliki poseta pri svoji hčerki v Zagrebu. In ona je propagirala svojo misel najprej pri najozbiljših ljubljanskih narodnih sodelavkah v Kolu jugoslovanskih sester, predvsem Engelmanovi in Pajničevi, odkoder so pridobili za sodelovanje druga ženska društva v Sloveniji, pa tja po vsej državi. Kmalu je bila široka organizacija prodaje slik izpeljana in prvi kamenčki so se začeli zbirati. To je bilo leta 1927. Leta 1928. so zamogla ženska društva pokloniti gospej Franji Tavčarjevi že pomemben temeljni kamen za počitniški dom, okroglih Din 100.000. Temu daru „Ženskega saveza“ so se družile kmalu nove poklonitve, dobički raznih prireditvev itd., tako da je bila zbrana leta 1930. svota 157.000 Din. Bil je skrajni čas. Dotedanje ferijalne kolonije, ki jih je organiziralo „Kolo“ od leta 1923. dalje, najprej v Ribčah, potem v Olševku in končno v Omišlju na otoku Krku, prvotno v šoli, pozneje v Deckerjevih barakah, so pokazale toliko rastočih težkov in nedostatkov, toliko neprilik se je pojavilo, da je bilo nujno potrebno zadevo stabilizirati na trdnih tleh pod lastno streho. Resno so začele naše predvidevne žene razmišljati o stavbi in že so imele skoro kupljeno zemljišče. Prav tedaj pa se jim je ponudil posebno ugoden nakup

v mestu Kraljevici na zgornjem Jadranu. Za samo 350.000 Din smo kupili lepo, iz dveh vezanih vil sestojeko stavbo z loggiami in terasami, velikim igriščem tik ob morju in z lastnim kopališčem. Takoj so zagrabile. Seveda je odločno vplivala zopet naša Gašperlinova.

Danes odpira ponosen dom gostoljubno svoja vrata stotinam naših okrepčila potrebnih otrok. Nad sto lastnih, z lastnimi žimnicami in lastnim perilom opremljenih posteljic čaka v 19 solčnih, zračnih, parketiranih sobah. In v prostrani kuhinji z ogromnim štedilnikom čaka neumorna Micka ob kadečih se loncih, in velika obednica čaka z ličnim belim porcelanom po mizah, kozarci in nikljastim priborom. In zunaj čaka s soljo in jodom prepojeni zrak, in solnce, in morje, in školjke, in čolni, in pesek, in krocket, ping-pong in žoge ter vse tiste tisočere čudovitosti, ki jih najde otroško srce in otroška fantazija na tako krasnih počitnicah. Predvsem pa najde vsako mlado srcece tam svojo drugo mamo. Dobro gospo Gašperlinovo. Neutrudno gospo Gašperlinovo. Zlato gospo Gašperlinovo z njenim nezlomljivim optimizmom, njeno neizčrpljivo dobro voljo in njeno neizmerno potrpežljivostjo. In nobeno izmed njenih malih ne leže k počitku, ne da bi se poslovilo z objemom —

Nič ne pravite slabega o današnji mladini. Samo v prave roke jo je treba dati, pa malo ljubezni je treba razprostrti nad njo in nekoliko razumevanja za njene brige, pa je vsa zlata.

Tako je letovalo lani in letos v „Domu Franje Tavčarjeve“ v Kraljevici približno 450 malih in velikih otrok, vsako leto po 2 koloniji z nekaj nad sto otrok vsakokrat. Nekaj jih pošlje mestna občina ljubljanska, približno polovica plačuje polno oskrbo (700 Din za 4 tedne, vstevši vožnjo in vse stroške, mnogi so sprejeti za zmanjšano vzdrževalnino, nekaj, in ne baš malo, jih pa pošlje Kolo zastoj.

„Lepo vas prosim,“ ji pravim, gospej Gašperlinovi namreč, ko jo zajamem zadnjič na enem izmed njenih brzih potov in jo posadim za kratek hip v miren kotic, „lepo vas prosim, kako pa vendar tote delate. Dolg imate še na hiši, pa vse popravljate, ličite, zidate, ometujete, pleskate tam doli, kakor čujem, in s tako tečno in okusno hrano se pohvalijo vaši kolonisti, in še toliko brezplačnih jemljete s seboj na morje?“

„Kaj pa hočemo? Ko pa so tisti vedno najbolj potrebni. Kakšno veselje je gledati, kako praznijo krožnike, kako se jim napihujejo lička in rdé in rjavé, kako jim zasijejo medla očka in se jim mišice krepe, da kmalu splavajo po morju kakor ribice. Vsi se naučijo plavati, prav vsi,“ mi zatrjuje vneto, „kar med seboj se naučijo in veslati tudi. Oni, ki znajo, naučijo manjše. Zato tudi radi jemljemo nekaj starejših otrok s seboj. Je lepo medsebojno tovarništvo in obenem nadzorstvo. In naše velike deklice so prav pridne. Kaj rade pomagajo Micki v kuhinji, pa brišejo krožnike, da se sveti, uh, in krasijo obednico. Pa seveda samo tiste, ki hočejo, ki jih to veseli. Le posteljo poslati in svoje stvari v redu držati, to mora vsak kolonist sam. Nu, da, starejši smejo seveda pomagati mladim nerodnežem, in tako je mnogokrat toliko šale in smeha, da tudi to opravilo postane zabava.“

„To je vse prav lepo, ampak za polne krožnike in lonce je treba tudi polne mošnje. Vidite, ta točka me zanima.“

„No, nekaj prigospodarimo, nekaj nam dajo oblasti in pa dobri ljudje. Malo je treba poberaćiti. Za mladino in njeno zdravje ljudje radi dajo. Najhujše je pač bilo letos, ko je bilo treba toliko popravil in novega inventarja, vso posodo, kuhinjsko in namizno, ves pribor“ —

„Pa menda niste vsega tega nafahtali?“

„I, seveda, kako po bi bili kupovali brez denarja. Pa nismo niti beračili. Samo malo potožila sem se plemeniti gospej, pa nam je vse to podarila. Ne vem, če ji bo to prav, ampak naj le vedo ljudje, da je gospa Jelka Agnola, solastnica znane tverke na Dunajski cesti, naša velika dobrot-

Minka Gašperlinova.

Angela Agnola.

nica. Da, kompletno posodje za 100 oseb iz belega, lepega močnega porcelana nam je podarila, sto kozarcev in sto vrčkov za vodo in skled za kuhinjo, čakajte no —

Brskala je nekaj po svoji registraturi — blagajni — prodajalni, preložila par nabasanih kuvert z napisi, in že sem se bala, da je zvečer kje kakšen koncert v dobrodelne svrhe z neprodanimi vstopnicami, pa ga je že imela, listek.

„Slučajno ga imam s seboj, seznam letošnjih darovateljev različnih prispevkov za naš dom, ker moram —“

(Ona namreč vedno nekaj mora).

„Pred vsem gospa Agnola. Poleg več tisočev vredne poklonitve nam je izprosila pri njeni češki tovarni-dobaviteljici 3 zaboje šip za naš dom v vrednosti 6000 Din.

„...Vse zastoj?“

„Vse. No pa poglejte, če vas zanima. Cele vagone sem letos vlekla doli. Vse naprošeno, večinoma podarjeno, ali prodano pod lastno ceno s 30% popustom.“ In poleg tega „velikega dobrotvora“ v blagu (je bila napisana banska uprava, ki je naklonila Din 20.000.—, Ministrstvo za socialno skrbstvo Din 2000.—, ministrski predsednik general Živkovič Din 1000.—, knez Auersperg Din 1000.—, Neimenovani Din 2000.—, Narodna banka Din 1000.—, Trboveljska premogokopna družba Din 1500.— (za apno), Ljubljanska kreditna banka Din 500.—, Kranjska industrijska družba Jesenice je dala vse betonsko železo v vrednosti Din 5000, Tvrška Šufraj Din 500 — (namesto lesa). V blagu pa zopet: tvrdka Hajnrihar 15 m² parketov, „Lesna“ (Dolenc) les in deske, „Alpeko“ 70 kosov eternita, Medic in Zankl vso potrebno barvo, tvrdka Horvat 20 kg terpentina, tvrdke Mayer, Krisper, Skaberne povoščeno platno za vse mize, Korn lesnocementno streho za teraso, Kolman steklenino, Brown-Bovery vse električne naprave (plačala račun Din 3000.—). Popuste pri nabavi blaga so dale tvrdke: Martinčič pri štedilniku Din 1864.— in še podaril dva velika pekača in pribor za štedilnik. Rude in kovine (ravatelj Lovšin) pri nabavi pločevine 30%, Dalmata cement, Uprava Auerspergovih posestev itd., Mestna hranilnica pa je odkupila „Kolu“ za 20.000 dinarjev srečk, in še ni bilo konec vrste.

Ali se še čudite, da gospa Gašperlinova ne hodi, ampak samo teče? Saj vse to in marsikaj drugega ni bilo treba samo izprostiti, ampak tudi izmisliti, kalkulirati, kombinirati, ekspedirati, raztovoriti, nadzirati, komandirati, disponirati — in ne eksplodirati.

Ampak danes pa le stoji dom. In zdaj delajo zadnja dela. Samo Micka je še doli, zvesti adlatus gospe Gašperlinove. Seveda ima še nekaj drugih zvestih pomočnic poleg vdane kuharice. To so predvsem pomočnice pri vodstvu kolonij, gospodični Vida in Ema Schöttova in gospodična Anica Likozarjeva, poleg vseh delavnih kolašic v odborih in izven njih in poleg vsega našega ženstva.

Kajti vse naše ženstvo zre danes s ponosom na ta lepi počitniški dom, ki je posvečen našemu naraščanju. Mnogo je pridobil dom s podaljšanjem železniške proge do Bakra, ki se bo menda v doglednem času dozidala prav do Kraljevice. Ze zdaj ne dela prevoz mladine nobenih posebnih težav.

„Vse nam gre nekam po sreči,“ pravi gospa Gašperlinova zadovoljno. Otroci so zdravi, nobena nezgoda se še ni pripetila. „Kakor da bi bil nad nami kak poseben blagoslov.“

Dal Bog, da bi lepemu domu večno svetila svetla zvezda sreče!

Gospodinjke pomočnice v Beogradu.

M. Sagadinova.

Ze l. 1920. se je v Beogradu osnovalo društvo „Savez služavka“. Pretežno večino članic so vsa leta tvorile Slovenke. Po pravilih je sicer imelo društvo stanovski značaj, udejstvovalo pa se je le bolj na prosvetnem polju. Dekleta so prirejala igre ter predavanja s petjem in deklamacijami. Služkinje v Beogradu socijalno in mnogokrat celo pravno nimajo nikake zaslombe. Zato je razumljivo, da so mnoge postale žrtev brezvestnih posredovalnic in so nekateri delodajalci zlorabljali lahkovernost in naivnost naših deklet. Zbog rastoče gospodarske krize se plače služkinjam zmanjšujejo, ponekod celo odtegujejo. Znani so primeri, da je dekletu bilo obljubljenih mesečno 400 Din, v resnici pa jih je prejemale le 200. So tudi slučaj, ko je bilo gospodarju samo po sebi razumljivo, da ima pravico ne samo do dela, temveč tudi do telesa svoje služkinje. Nešteti taki in podobni slučajji so glasno pričali, da se s samim prosvetnim delom ne bodo rešila naša dekleta. Zato so članice l. 1927. na pobudo tamkajšnjega slovenskega duhovnika najele stanovanje za brezposelna in novodošla dekleta. Ugodnost tega stanovanja vsaka lahko uživa tako dolgo, dokler ji društvo ne najde primerne in varne službe.

Tako delo seveda ne zavisi samo od požrtvovalnosti nekaterih ljudi, temveč je nujno zvezano z denarnimi stroški. Zato so morale urediti plačevanje članarine in s tem točno registracijo članic. Hrvatice, Solkice in Totice takih dolžnosti do društva niso navajene, zato so raje odstopile. S tem je društvo že l. 1928. postalo popolnoma slovensko. Delo se je vsestransko razvijalo — uvedli so se redni nedeljski sestanki s predavanji vzgojne vsebine, prirejali zleti in s pomočjo slovenskega dijaštva cela vrsta lepo uspešnih akademij. Ob vsaki priliki pa se je povdarjala skrb za stanovanje in pri vsakem sestanku so si dekleta medsebojno dajala nasvete glede služb. S članarino in dohodki prireditve vzdržujejo stanovanje in mnogokrat daje društvo obolelim ali drugače v stiski se nahajajočim članicam denarno podporo.

Prilike so pokazale, da je stanovanje s petimi posteljami za prenočišče vse premalo. Večkrat se je prijavilo toliko brezposelnih deklet, da niso mogle vse dobiti zavetja.

Članice so prišle do zaključka, da je edina rešitev: lastni dom slovenskih služkinj v Beogradu. Svoj namen so objavile v slovenskih časopisih in začele nabiralno akcijo. Žalostno je le to, da se je v Sloveniji doslej za beograjsko katedralo nabralo več kot pa za dom slovenskih služkinj.

Dom služkinj bo na vsak način moral obsegati vsaj 25 prenočišč, dvorano za predavanja, sestanke in deklaško razvedrilo, bolniško sobo, kuhinjo in posrebovalnico.

Delo bo zahtevalo še ogromnih žrtev, vendar članice upajo, da bodo zlasti naše sestre doma podpirale to nabiralno akcijo.

Na gospodinjski razstavi.

Anka Nikoličeva.

Naše žene so pogumne. Brez izkušenj, brez omembe vrednih sredstev gredo in se lotijo razstave. Njih udruženje „Zveza gospodinj“, ki je začela komaj letos poslovati v okviru „Splošnega ženskega društva“, je še tako mlada, da se komaj zaveda življenja. Pa se že pridno giblje, posega taktno v boj proti draginji, razmisli probleme gospodarskega življenja in končno priredi kratkoma razstavo.

Kako zdrava je bila zamisel, prirediti v okviru jesenskega velesejma razstavo z geslom „Novodobno gospodinjstvo“, nam kaže ogromni poset in intenzivno ogledovanje vseh oddelkov razstave s strani občinstva obeh spolov. Kako važna in uvaževana je bila, pa kaže ljubezniva pozornost naše najvišje gospodarice, poset Njenega Veličanstva kraljice Marije, ki je prihitela kot prva, da s kritičnim očesom premosti delovanje in stremljenje naših gospodinj.

Zaslužni odbor pod vodstvom skrajno vestne, inteligentne in požrtvovalne gospe Vike Kraigherjeve je znal zainteresirati za razstavo kroge, ki so razumeli njen smoter, predvsem naše odlične mlade arhitektke, ki rešujejo z okusom in znanjem stanovanjske probleme današnjega človeka. Morda je prav zaradi tega svojega najmočnejšega dela imela gospodinjska razstava tako velik uspeh, kajti povojna doba, doba svo-

bode in samozavesti, je odkrila v nas prave fanatike stanovanjske kulture. Tozadevna statistika bi bila silno zanimiva, tembolj zanimiva, ker je hrepenenje po udobnem domu zajelo najširše sloje. Pri zdravem narodu je ta pojav tudi povsem naraven. Po napornem delu v delavnici, po dolgih urah v treznih pisarnah, po cestnem hrušču in trušču si živi normalnega človeka ne želijo še zakajenih gostiln, tuljenja godb po nemirnih kavarnah, ne prerivanja po žarno razsvetljenih ulicah s tistimi vznemirjajočimi izložbami. Želimo si mirnega kottička, udobnega in toplega, kjer smo samo mi svoji gospodarji, kamor ne seže nezaželjena roka, kamor ne stopi nepovabljen korak in kjer nič ne moti naše zadovoljnosti.

Stremljenje po stanovanjski kulturi pa je odkrilo še nekaj čudovitega. Odkar je stopila žena čez hišni prag, da si v življenjskem boju ramo ob ramo z možem služi vsakdanji kruh, ji je postal dom, katerega vzdržuje, oplemenituje in krasi tudi delo njenih rok in njene glave, vse kaj drugega, nego je bil prej. Preje se ji je zdel kakor kletka, kakor večna delavnica, kjer je vršila sisifovo delo snaženja, kuhanja, pospravljanja, pomivanja, ki ga je opravljala brez plačila, brez priznanja. Danes je tudi njej zaželeni prostor miru in tihe sreče. Danes prinese kakor njen življenjski drug ob tednu ali mesecu domov zaslužek, in v dnevih počitka ji je delo v udobnem domu ljuba izprememba.

Takšnim družinam je predvsem namenjeno in potrebno novodobno stanovanje. Vse praktično, priročno, naglo osnažljivo, vse zvezano z nevidnimi služabniki, elektriko in plinom. Kdor noče ali ne more pogošiti živih hišnih pomočnic, posebno kjer so v hiši otroci, bo izbiral vse kaj drugače. Ne glede na to, da bo opravila hišna dela v modernem domu lahko tudi katerakoli starejša sorodnica, mati ali tetka, bo tudi kvaliteta služkinj postala drugačna. Namestu težaške dekle, ki je kleče preplavljala kuhinjo z lugom in milom, v potu svojega obraza tolkla naše žimnice in preproge ter vlačila ogromna bremena preмога v najvišja nadstropja, bo stopila izobrazena hišna pomočnica, absolventka gospodinjske šole, točno poučena o svojih dolžnostih in pravicah, ki bo vestno in s polnim čutom odgovornosti nadomeščala drugod zaposleno gospodinjno ne le pri sesalki za prah, ampak celo pri nadzorstvu otrok in njihovih šolskih delih. Čas in spretnost ji bosta dopuščala, da se bo znala oprijeti tudi šivanja, krpanja, vkuhanja itd. Novodobno gospodinjstvo nam bo ustanovilo celo nov tip gospodinjske pomočnice, ki prihaja v hišo za gotove dni, gotove ure, ali za gotova dela, ki se pa bo ločila od današnjih postrežnic z izobrazbo gospodinjske šole. Tako nam moderno gospodinjstvo ne bo samo omogočilo reforme družinskega življenja, temveč odkrilo tudi važne perspektive poselskega vprašanja. Pa da se vrnem do razstave. Ni moj namen, da bi naštevala, hvalila in morda grajala. Saj je dnevno časopisje itak prinašalo sproti informativne članke in oficijelni velesejmski katalog odličnih sestavek, signiran V. K. Onim, ki razstave niso videli, ne bi mogla vsega opisati niti na sto straneh, saj niti oni, ki so jo gledali, niso videli vsega. Morda je

tu tudi šibka točka prireditve, da je premnogo s skrbjo in prevdarkom sestavljenega, ostalo preveč neopaženo. Čeprav so se gospe odbornice neumorno trudile in spremljale obiskovalce ter razkazovale, komentirale in tolmačile, n. pr. podučne skice, diagrame, statistike in literaturo o gospodinjskem delu, njegovem načinu, potrošnji moči in čuvanja zdravja, ki jih je razstavila zelo lepo TKD Atena, o novodobni prehrani (Mladika), o prehrani dojenčka (Dečji dom kraljice Marije), kazale nazorno z odpiranjem praktično urejenih omar, kjer ima vsaka stvar svojo določeno in izmerjeno mesto (n. pr. okrogli predali za klobuke pri toaletni omari v lepi spalnici arh. Serajnika in Omahna, ali opozarjale na vzidan prostor za zibelko, dosegljivo materini roki takorekoč iz postelje, a vendar izolirani, ali v prijetno zeleno-beli otroški sobi, na zabavno omaro za igrače, ki je sama igrača naravnih dimenzij — le pomislite vsi tisti predali in predalčki, visoki in nizki, in tisti veliki zlati gumbi in spleteni vstavki v varstveni steni posteljice s sto in sto luknjicami, in v vsako gre vsak izmed desetih rožnatih prstkov! —

Zares, napisala bi lahko 100 strani. Ampak take razstave si je treba ogledati. Saj nam obljublajo gospe, ki lahko s ponosom zro na v tako kratkem času izvršeno ogromno delo, da bodo postale te razstave stalne. Mislim, da bi bilo dobro, da bi bila dodeljena tedaj vsaki koji, vsakemu oddelku tolmačica, kakor je bila n. pr. razstavi novodobne opreme za dojenčke, vse mehke, tanke, tople in v vsej priprostosti toliko vabljive (L. Megličeva). Posebno potrebno bi to bilo pri vseh tehničnih inštalacijah, sesalcih prahu, frigidairu, električnih in plinskih aparatih, kopalnicah in umivalnikih itd. Nikakor ne bi tega dela mogli naložiti odbornicam, ampak bi morala za primerno izobraženo damo-tolmačico skrbeti razstavljaljoča tvrdka sama, kar bi bilo seveda tudi v njenem interesu. Nadzorstvo bi seveda morala imeti dežurna odbornica. Pri tej priliki bi se morda razvnela tudi diskusija, porodila bi se nova praktična misel, kreirala celo nova, povsem naša iznajdba, in morda bi se izločile stvari, ki so mikavne, a so se v praksi izkazale kot manj uporabljive, z eno besedo, ustvaril bi se tisti med konsumentom in producentom toliko potrebni praktični in tovariški kontakt.

Tako nam bo razstava „Novodobno gospodinjstvo“ pokazalo nova, simpatična pota na vse strani. Za to pa, kar nam je lepega in koristnega pokazala že sedaj, bodi prirediteljicam prav iskrena zahvala.

Vasovaska.

*Dekle, ti si moj rožmarin,
moj nageljček rdeči,
ti si moj mir, moj nepokoj,
najlepša stvar na sveti.*

*Ko v pozni noči grem z vasi,
korajžen sem, močan tako,
da bi pretepel celo vas,
zapel, zavriskal bi na glas
še enkrat ti v slovó.*

Ljuba Prennerjeva.

*Še vedno rožmarin dehti,
ljudje na vasi spijo,
pozdravlja tvoje okno me
in temna noč blagruje me,
še zvezde — se smejijo.*

*A če pustiš me ti, dekle,
naj vzame vrag ta rožmarin,
pijanec bom — in ti dekle
na vesti me imaš — v spomin.*

Izvestja

Po ženskem svetu.

† **Tata Dorabji**, svetovno znana voditeljica ženskega gibanja v Indiji, je umrla. Prepotovala je mnogo sveta in se udeleževala mednarodnih ženskih kongresov kot zastopnica Ženskega saveza v Indiji. Bila je tip indijske lepote, dostojanstvena v svojem dragocenem narodnem kroju, občudovana pa tudi radi svoje razumnosti, dobrote in izredne značajnosti. Lady Tata Dorabji je prva zanesla v svet sliko moderne Indijke, po njej je dobila indijska žena velik ugled v mednarodnem ženskem svetu. Doma so jo spoštovali vsi, kajti pri svojem dobredelnem in socialnem prizadevanju ni poznala razlike v veri, plemenu in stanu. Oznanjala je geslo: vse indijske žene morajo složno delati za blagor Indije, vse žene sveta za blagor vsega človeštva! Udeleževala se je tudi v politiki in je bila vnetá nacionalistka. Pridružila se je Gandijevemu pokretu, vendar je bila mnenja, da bo Indija dosegla socialno rešitev s prevladno novo ustavo v zvezi z Angleži. Posebno je skrbela za izboljšanje delovnih pogojev moških in ženskih delavcev in za razširjanje dekliške vzgoje.

Svojevrsna razstava. Ta mesec se odvori v Berlinu posebna umetnostna razstava pod geslom: Žene v stiski. V pripravljalnem odboru so znani nemški umetniki in profesorji, med njimi tudi Käthe von Kollwitz. V čem bodo posebnosti te razstave, o tem so prireditelji dolgo molčali. Bodo pa zbrane umetnine iz raznih držav in bo prireditelj imela mednarodni značaj.

O ženski volilni pravici se pri nas sedaj mnogo govori. Nova ustava daje volilno pravo vsakemu državljanu, vendar so v novem volilnem zakonu doslej samo določbe o moških državljanih. Zakon, ki bo določal volilno pravico ženam, izide pozneje. Iz tega sklepamo, da bodo imeli pri tem za žensko politično sposobnost drugačno merilo kot za moške.

Kako je v tem pogledu drugje? Različno. V Italiji smejo voliti le nekatere skupine žen: akademsko izobražene, vojne vdove in take, ki plačujemo določeno višino davka. Na Češkem, v Avstriji, na Nemškem, Angleškem in še po drugih državah pa smejo ženske voliti in biti izvoljene pod istimi pogoji kakor moški.

Ali se je žensko delo v politiki dobro obneslo? Povsod so se žene izkazale, da jim je delo za blagor skupnosti bolj pri srcu kot moškim, ki gledajo predvsem na strankarske obveznosti. Žensko politično udeleževanje se je dobro obneslo v parlamentih, še bolj pa v občinskih zastopih, ker

imajo ženske v svoji neposredni bližini, v domači občini, več prilike za spoznavanje javnih potreb. Lepo izpričevalo uspešnemu ženskemu delu dajejo zadnje občinske volitve na Angleškem. Tam je bilo na volilni listi za mestne zastope 300 ženskih kandidatij, izvoljenih pa 74. Na Škotskem so postavili med kandidate tudi 30 žensk in je bilo izvoljenih polovica. V 6 občinah so dobile pri županskih volitvah večino ženske; tako imajo sedaj na Angleškem v 6 mestih na županskem stolu žensko, in tudi v 3 mestnih okrajih velikega Londona županujejo ženske. Angleži sami so gotovo izkušeni politiki, pa se prav nič ne spotikajo nad politično oblastjo žene, ker imajo številne dokaze, da smatrajo žene politiko za resno in odgovorno nalogo.

Zanimiv je tudi razvoj političnega ženskega dela na Španskem. Tam še ni bilo volitev in ženske še nimajo volilne pravice. Pa sta vendar v ustavodajni skupščini dve ženski: Victoria Kent, nadzornica zaporov, in državna pravica dr. Campoamor. Izvolili so ju moški, ker so se zadnjih volitev udeležili samo moški volilci.

Ženski savez iz Ujedinjenih držav je poslal letošnje poletje nekaj delegatk na Rumunsko. Rumunske organizirane žene so jih lepo sprejele, jim razkazale svoje ustanove in v predavanjih pojasnile uspehe ženskega dela. Američanke so se čudile temu napredku, posebno pa Ženskemu domu v Bukarešti, ki prekaša celo ameriške domove. Svetovale so Rumunkam, naj si po ameriškem vzorcu organizirajo žensko pridobitno in poklicno delo.

Mednarodni kongres zdravnic je bil minul mesec na Dunaju. Najvažnejša referata na znanstvenih sejah sta bila: „Naloga zdravnic v eksotičnih deželah“ in „Zakonita zaščita delavk s socialno higijenskega stališča.“ Kako važno nalogo bi imele zdravnice v tujih južnih deželah, kjer so še v navadi najgroznejše zlorabe mladine in dece, priča sledeči dogodek:

Na otoku Sumatri, ki je nizozemska kolonija, se je nedavno poročil neki mošejski uradnik z desetletno deklico. Po tamošnjem običaju se namreč lahko sklene zakon že s takim otrokom, vendar postane deklica možu žena šele pozneje. Soprog bi bil pa rad imel „ženo“ pri sebi v hiši. Dali so mu jo, ker je svečano obljubil, da se ne bo pregrešil nad otrokom. Že naslednje jutro je pa dekletce pribežalo domov in se je izkazalo, da je bilo okuženo s sifilisom. Roditelji so

vložili tožbo, „soprog“ je obsojen na šest-mesečno ječo in na ločitev zakona.

Sličnih primerov je v orientu brez števila, ker dovoljuje vera brak med mladoletnimi. Dolgo časa so se zavedne indijske žene borile za zakon, ki prepoveduje deklicam poroko pred 14 letom. Lani je bil predlog v parlamentu sicer sprejet, toda od pisanega zakona do popolne udeležitve med ljudstvom je še dolga pot in stari običaji zahtevajo še mnogo žrtev. Še veliko huje je v tem pogledu po drugih deželah, ki niso tako napredne kakor Indija. Ni čuda, da je usoda te mladine pri srcu novodobni ženi in da se baš ženske zdravnice živo zanimajo za njeno rešitev.

Zaščita matere na Ruskem. Češko socijalistično učiteljsko združenje je predlanskim priredilo zlet v Rusijo in se je udeležilo pedagoške razstave v Leningradu. Ogledali so si tudi razne ustanove po mnogih mestih. Lani so imeli v Pragi ciklus predavanj o Rusiji. M. Šotkova je govorila o ženskem vprašanju na Ruskem in je med drugim pripovedovala tudi o zaščiti žene - matere. Sovjetska vlada stremi za tem, da bi odpravila sistem gospodinjskih pomočnic in osvobojila ženo mnogih malenkostnih poslov v gospodinjstvu. Tudi iz razloga, da bi gospodarska enakost žene in moža ne ostala samo na papirju, pomaga vlada ženi iz suženjstva v kuhinji. Ustanovila je javne kuhinje, jedilnice in pralnice.

Moskovski „dom Komune“ ima prostora za 700 oseb, samska stanovanja in družinska z 1—2 sobami. Nekatera imajo malo kuhinjo s plinovim kahalnikom za hitro pripravljanje jedi, ki jih kdo hoče poleg skupnega jedilnega programa. V zavodu je skupna kuhinja, pralnica, delavnica, klub, telova-

dnica, dvorana, prha, terasa, igrišče, dečji dom. Slične skupne gospodinjske naprave so tudi po vseh novejših tovarnah.

Zaščita dela brez zšcite mater in dece se zdi sovjetom nezmisljena. V zbirki zakonov o delu so tudi važne določbe, ki prepovedujejo ženam težka, zdravju škodljiva dela, posebno podzemlja, in nočno delo razen v neobhodno potrebnih obratih (telefonska služba, postrežba bolnikov). Nosečim in doječim ženam pa je nočno delo brezpogojno prepovedano. Vprašanje populacije se rešuje z zaščito materinega zdravja. Umrljivost dece je bila prej grozna, saj je po uradnih zapisnikih umiralo do 2 milijona otrok na leto. Ogromno je sedaj delo „zaščite mater in dece“, posebno po kmetih, kjer se je treba boriti z neverjetnimi predsodki in težkočami, ki so posledica stoletnega tlačanstva in gospodarske ter kulturne neenakosti nižjega sloja. „Zaščita“ se bori proti nekdanji temi s točnim programom in upajo, da se bodo posledice neumornega dela poznale na pokolenju, ki dorašča pod novim stremeljenjem. Vse matere, svobodne in poročene, so pod istim zaščitnim zakonom. 6—8 tednov pred porodom in ravno toliko po porodu ima mati dopust ter dobiva polno plačo. Ima brezplačno zdravniško oskrbo in poleg tega še prispevek v višini svoje plače. Ta prispevek ne sme biti nižji kakor zadnja njena plača. Dobi tudi pomoč in potrebščine za dojenčka, vseh devet mesecev po rojstvu prejema tudi vzdrževalno doklado zanj, to je četrtnesečno mezdo. Po šestih tednih ima mati pravico do 3/2 urnega dela na dan in 1/2 urnega odmora, da lahko dojji in previje dete, ki je v tovarniškem dečjem domu. Te pol ure se ne odšteje od delovnega časa.

Higijena.

Zobozdravniški kotiček.

Piše dr. Jos. Tavčar.

Danes bi rad opozoril na usodno zmoto, čije nepopravljive posledice vedno in vedno zopet najdem tudi pri otrocih, ki imajo sicer najsikrnejšo zobno nego.

Ko doseže otrok 6. leto, zraste zadaj za mlečnim kočnikom nov zob, navadno najprvo spodnji, potem v zgornji čeljusti. To je prvi stalni kočnik in najvažnejši zob vsega zobovja. Ker škoro istočasno ali pa malo časa pozneje izgubi otrok mlečne sekavce in mu zrastejo novi, smatrajo vsi nepoučeni te za prve stalne zobe. To je čisto razumljivo, ker vsakdo lahko opazuje, kako se omajajo, izpadejo in na njihovem mestu zrastejo drugi, med tem ko zadaj zraste prvi stalni kočnik na mestu, kjer pred njim ni bilo nobenega zoba. Neopaženo se pojavi za svojimi mlečnimi tovariši in navadno tudi ž njimi deli njihovo usodo: od njih, ki so v tem času že več ali manj nagniti, se inficira in kmalu prične razpadati. Nihče se zanj ne briga, ker ga vsi smatrajo za mlečnika, ki bo itak kmalu izpadel in ni vreden,

da bi ga popravljali. Tudi bolečine, ki se pojavljajo vsled vnetja živca, če gnitje pregloboko prodre v globino, v mnogih primerih staršev ne pripravijo do tega, da bi iskali zdravniške pomoči; saj pri mlečnem zobu kmalu minejo in je pač treba nekoliko potrpeti. Tako se zgodi, da pri večini otrok prvi stalni kočniki popolnoma segnijojo in šele slučajno, če pride otrok iz kakega drugega vzroka k zdravniku, najde ta poleg nagnitih mlečnikov tudi že močno pokvarjene stalne kočnike, ali pa pripelje mati otroka k zdravniku, da bi mu nagniti „mlečnik“, ki povzroča bolečine, izruval. Ko ji zdravnik pojasni, da to ni mlečnik, ampak stalni zob, ki ne bo nikdar več zrastel in bo radi tega oškodovano vse stalno zobovje, dobi vedno isti odgovor: „To ni mogoče, saj vendar pazim na otroka in mu še noben zob ni izpadel, to je še mlečni zob“, in težko jo je prepričati in pripraviti do tega, da bi ga dala očistiti in plombirati; drugim pa je zopet zelo žal, da niso bile o pravem času prav poučene.

Tu bo marsikatera mamica vprašala, zakaj pa je zob tako važen, da ga je treba na

vsak način ohraniti, saj ne more biti taka nesreča, če človeku en zob manjka. Odgovor na to vprašanje, ki je osnovne važnosti za nego zobovja v otroški dobi, sledi prihodnjic.

Kako pripravim dojenčka za spanje?

Vsaka mamica bi morala imeti pripravljene 2 ali 3 spalne srajčke za dojenčka. Že po enem mesecu lahko dobi novorojenček spalno srajčko, posebno če je rojen v hladnem času. Spalna srajčka je otroku ravno tako potrebna kot odraslemu človeku. Otrok mora biti prost vseh tesnih predmetov, vendar oblečen tako, da je zavarovan proti prehladu. Novorojenčkova spalna srajčka mora biti dovolj dolga in široka, zapeta spredaj in spodaj. Spodnji del mora biti zavihan nazaj, da otrok ne more prinesiti svojih nožic na dan, pa če še tako brca. Pri menjanju pleničke se odpne samo spodnji del srajčke in se zopet nazaj zape.

Navadite otroka hoditi spat vedno ob istem času; najprikladnejša ura za dojenčka je 6. ura zvečer. Če je zdrav in nerazvajan, bo spal do 6. ure zjutraj. Predno ga daste

v posteljico, mu umijte s toplo vodo spodaj živitek, dobro osušite kožico, pomazite pordečela mesta z oljem ali vazelinom ter potresite nekoliko prahu na hrbljček in ga nalahko masirajte. Ker leži otrok ves dan, mu to jako dobro stori in bo bolj spal. Slecite mu srajčko, pustite mu pa drugo srajčko, prevežite mu v obliki hlaček pleničko s traki, ki so že prišiti na pleničko. V to pleničko lahko vtaknete še eno zganjeno pleničko, in sicer če je fantek na vrh, če je punčka pa spodaj, da vsrka tekem noči vase več vode.

Takega otroka potem vtaknite v spalno srajčko, ki mora imeti rokavčke dolge, da so v njih skrite ročice. Otroku umijte obrazek in ročici ter mu očistite nosek, da bo lahko dihal.

Platno naj ne bo preblizu, ker se seč vsa razširi na otroka in mu tekem noči razjeda kožico. Platno naj se rabi samo zato, da štiti tiste predmete, ki se težko perejo. Pod otroka položite večkrat zloženo flanelo, da popije vodo, ali pa „varovalček“, ki je nalašč za to pripravljen, da absorbira vodo ter je topel in mehak.

L. Megličeva.

Kuhinja.

Rastlinska prehrana.

Na letošnjem vselejmu v Ljubljani je bila zastopana tudi razstava moderne prehrane. V oddelku za „novodobno gospodinjstvo“ je pokazal dečji dom, kakšno hrano naj uživa dete poleg materinega mleka, oziroma takrat, kadar ga mati ne more dojiti in pa potem, ko ga odstavi. V istem paviljonu so bili tudi rastlinski obedji iz priznane gospodinjske šole na „Mladiki“. V oddelku za „kmetijstvo“ so bile istotako jedi iz strokovnjaške kuhinje Jerice Zemljanove, posebna novost pa je bila miza ravnateljice Humeka in njegove hčerke Stefanije, gospodinjske učiteljice in avtorice modernih kuhinjskih receptov po naših listih ter dveh najnovejših kuharskih knjig: „Mlečna prehrana“ in „Prehrana po novih zdravstvenih načelih.“

Trikrat popoldne sta priredila za svojo mizo zanimivo predavanje z nazornim pripravljanjem jedi. Vsakokrat se je gnetlo okoli mize lepo število žensk in moških, ki so z zanimanjem, z odobravanjem in nekateri tudi z malovernostjo poslušali prijetno pojasnjevanje novodobne prehrane.

Stoletja in stoletja je bilo v veljavi tako naziranje o človeški prehrani, kakor smo ga priznavali tudi mi do zadnjih časov. Sedaj pa so že znanstveniki popolnoma zavrgli stari način hranjenja. Kar je prej veljalo kot glavna in najpotrebnejša jed, je stopilo sedaj na zadnje mesto. Vendar bo treba morda še stoletja, predno bo zadobila nova kuhinja popolno veljavo, čeprav je zasnovana na znanstveni podlagi in je ne moremo smatrati za izraz kratkodobne mode.

V čem se razlikuje nova prehrana od prejšnje? V stari kuhinji je bilo meso na mizi dvakrat na dan, v novi le dvakrat na te-

den. Prej so smatrali beljakovine za najpotrebnejšo hranilno sestavino, zlasti iz živalskih produktov, nova kuhinja priznava potrebo male količine beljakovin in še to iz rastlinskih živil. Prej je moralo biti vse dobro prekuhanano in prepečeno, z ognjem predelano; sedaj pa so dokazali, da vročina zmanjša vrednost živil s tem, da uniči vitamine in rudniške snovi. Zato je treba uživati jedila čim več mogoče v naradni obliki, t. j. surova. Zadostovala bi le enkrat na dan kuhana hrana. Rastlinska živila so torej v moderni prehrani na prvem mestu, ker najbolj priljajo našemu organizmu. Čim več živalskih živil uživamo, t. j. mesa in maščobe, tem več sečne kisline se nabira v našem organizmu. Sečna kislina pa povzroča razna obolenja (revmatizem i. dr.). Zato je treba uživati živila, ki to kislino uničujejo. Za naše zdravje je najpotrebnejše sadje, zelenjava in mleko; ta tri živila tvorijo temelj novodobni prehrani, ki jo izpopolnimo še s krompirjem, žitnimi izdelki, s sladkorjem in mašobo, pa ne svinjsko, temveč z oljem in presnim maslom. Sadije in zelenjava imata poleg svojih sestavin veliko važnost tudi zato, ker rasteja pod vplivom solnca, sta nekaka zbiralca njegovih sil ter prispevata človeškemu zdravju z dragocenimi vitamini, ki dajejo organizmu posebno življenjsko moč. Med našimi poljskimi sadeži ima korenje največjo vrednost, pa tudi kumare, pesa, zelje, cvetača in druga domača povrtnina so prvovrstna živila. Čim bolj jih kuhamo, dušimo in ocedajmo, tem bolj uničujemo njih vrednost. Najboljša je surova zelenjava, seveda mora biti primerno zdrobljena (zrezana, nastrgana ali zmleta) ter začinjena, da boljše prilja želodcu. Novo-

dobna kuharica ne ožema kumar, nego jih nareže in obeli zadnji trenutek, predno jih da na mizo. Solato belimo z oljem in citrino ali vsaj s sadnim kisom. Zelenjava, ki jo je stara kuhinja kuhala in dušila, se pripravljaja sedaj surova in z majonezo. Predavateljica je dajala pokusiti res okusno pripravljene krožnike takih jedi. Ni pa vsaka povrtnina za surovo jed, uporabna je samo sveža in taka, ki ni gnojena s hlevskim gnojem nego s kompostom. Krompir, stročnice in beluši so skoro edina zelenjad, ki se ne more uživati v surovem stanju, nego jo je treba kuhati. Celo žito se v moderni kuhinji daje surovo: predavateljica je pripravila za zajutrek zelo okusen jabolčni močnik, ki mu je primešala surovega valjanega ovsal. Vsekakor je bilo predavanje zelo zanimivo in tudi poučno. Tudi onim, ki so ga poslušali s pomisleki in ugovori, je zapustilo močan vtis: če se že ne morejo sprizajzniti z izključno rastlinsko prehrano, pa se jim je vsaj vzbudil dvom v koristnost obilnega uživanja mesa, kajti danes mora vsak izobraženec priznati, da je prekomerno uživanje mesa, masti in močnatih jedi škodljivo, zdravstveno in kemično nepravilno, ter moramo to hrano uživati le skupno z obilnimi rastlinskimi dodatki. P. H.

Lepo vedenje.

Kdo vedno zamuja? Človek bi mislil, da prihajajo prepozno oni, ki imajo res toliko dela, da si ne morejo nikoli dobiti časa. V resnici je pa ravno obratno. Navadno prihajajo o praveč času take osebe, ki so zelo zaposlene, pa si znajo čas pravilno razporediti. Vsako obveznost hočejo izpolniti, zato obljubijo samo tisto, kar lahko izvrše. Nikoli se ne obvežejo za nekaj, česar ne bodo mogli napraviti; čutijo pa se dolžne, da izpolnijo svojo obljubo in ne čakajo zadnjega trenutka. Vedno prihajajo o pravem času in tako tudi odhajajo. Na njih točnost se človek lahko zanese.

Netočni pa so navadno oni, ki imajo toliko časa, da sploh ne gledajo nani. Čas nima zanje nikake vrednosti in se zato igrajo z njim. S tem povzročajo drugim neprijetnosti, sebi pa zamero. Pravi vzrok netočnosti pa je površnost, morda tudi sebičnost, ker tak človek ne pomisli, kaj pomeni izguba časa za onega, ki čaka nani. So tudi ljudje, ki se hočejo narediti zanimive in uvaževane s tem, da morajo drugi nanje čakati in se po njih ravnati. Posebno poglavje v vprašanju netočnosti tvori včasih toaleta. Naj se ženski še tako mudi, naj s svojo pozornostjo druge še tako moti ali zadržuje, njena toaleta mora biti opravljena do najmanjše potankosti. Ko bi le vedele take ženske, kako malo jih radi tega družba cenj in kakšno mnenje ima glede njih vestnosti, odgovornosti in nečimurnosti.

Ljubeznivost v družbi. So ljudje, ki jim je ljubeznivost prirojena, je pa tudi mnogo takih, ki niso nikdar prijazni. Prirojena ljubeznivost je vedno znak dobrosrčnosti,

Čokoladna slaščica: Četrť šalice presnega masla precej dobro mešaj, potem prideni 1 šalico sladkorja, 1 šalico nastrgane „Mirim“ čokolade, 2 utepeni jajci in mešaj, nato prilivaj počasi ½ šalice presejane moke. Nazadnje vmešaj še 2 žlički pecivnega praška, ščepec soli in malo vanilije. Stresi ta močnik v kozoico in peci v srednje vroči peči tri četrť ure.

Makaroni (Pekatete Jainine) s paradizniki ali z gobami. Pripravi: 40 dkg makaronov (pekatete Jainine), 5 zrelih paradiznikov, 1 majhno čebulo, 1 žličko moke, 50 g surove šunke (gnjati), 50 g dobre masti ali presnega masla, ½ litra mesne juhe ali razredčene pečenkinje omake. Navodilo: Skuhaj makarone (Pekatete Jainine) ter jih odcedi. Čebulo in šunko duši v razbeljeni masti ali presnem maslu in prideni dobro zrežane paradiznike, da se popolnoma zduše. To omako potresi z moko, zalij z govejo juho in pusti, da se popolnoma skuha. Nato pretlači vse to skozsi sito in zmešaj s kuhanimi makaroni ter postavi vroče na mizo. Jed lahko obložiš s paradizniki, narezanimi na ploščice. Pri pripravi z gobami vzemi 1 kg lisičk ali jurčkov. Če porabiš šunkino juho, ni treba potem surove šunke. Zadoštuje za 4 do 5 oseb.

skladnosti osebe; takega človeka imajo vsi radi. Ali je pa neprijaznost vedno znak surovosti? Nikakor ne. Saj je mnogo neljubeznivih ljudi, ki so pa vendar pošteni in značajni; svoje dobre lastnosti zakrivajo z neprijaznim, odurnim vedenjem. Kaj radi smatramo osebe, ki se nam pri prvem spoznanju zde neljubeznive, za nesimpatične; šele ko jih boljše spoznamo, odkrijemo dobro zrno v trdi lupini.

Vendar ima vsak normalni človek nek socialni čut, prizadevanje, da bi pripomgel k obči blaginji, ne pa da bi prišel z njo v navzkrižje. V tem je temelj družabne vzgoje. Lepo vedenje, ki ga pričujemo svojim otrokom in ki si ga sami usvajamo, izvira iz socialnega čuta. Sem pa spada tudi ljubeznivost. Če nas ni narava obdarila s prirojeno ljubeznivostjo, pa si jo moramo privzgojiti. Saj ne živimo kot samotarci in puščavniki, ampak sredi človeške družbe. Z neljubeznivim obnašanjem motimo mir in prijetnost svoje okolice.

Kolikokrat se je že zgodilo, da je prišel v prej tako veselo družbo neprijazen človek, pa je takoj pokvaril razpoloženje. Kaj mi pomaga, če ima moj sosed pri mizi še tako dobre lastnosti, ko pa sedi poleg mene čmeren in redkobeseden in mi samo neprijazno odgovarja. Morda misli, da bi bil hinavski, če bi mi kazal vesel smehljaj mesto kislega obraza, ako je njegovo duševno razpoloženje temno. A to mnenje je napačno. Če se ta naš neljubeznivi sosed ne čuti dolžnega, da bi pustil svojo neprijaznost doma, naj bi bil raje še sam ostal doma, mesto da kvari razpoloženje svoji okolici.

Knjiga.

Konstantin Fedin — J. Vidmar: Mesta in leta. — Tiskovna zadruga v Ljubljani. Pisatelj sam najbolje karakterizira svoj roman v poglavju, ki ga nazivlje „Se vedno rožice“:

„Malo jih je v našem romanu (rožic); dekleta jih imajo rada in se jeze na pisatelje, ki govorijo o črni vojski, o stavkah in kraljih, namesto da bi pripovedovali o nezvestobi in obienih, o ljubezni in rožicah. Žalostno je pomisliti, da ne bo nobeno dekletu prebralo romana do teh sočutnih besed. Res je, knjiga, ki ji daje hladna realnost poseben poudarek, takoj spočetka skoro odbije čitatelja; dogodek v zasedanju revol. komiteja napolni človeka z grozo in mu vzbuja odpor vsled mrzle brezdušnosti, s katero odobro tovariši svojemu članu umor prijatelja, ki je na prvi mal pre malo upravičen. Toda ko pisatelj poseže nazaj v življenje posameznikov, v potek dogodkov, tedaj prisili čitatelja, da sklepa z logiko pisateljevega razuma, treba je le, da se ume poglobiti v situacijo, ki jo razgrinja pisatelj pred dušo čitalca z neodoljivo prostodušnostjo.

Najboljša so poglavja o vojni, kjer pisatelj neprisliljeno-naravno razkriva trpljenje mase, kateremu daje prikazovanje posameznih slučajev določnejše, a zato tem strahotnejše obrise. Najbolj zagradi človeka prizor, ko prikorakajo po drevedu malega nemškega mesta Bischofsberga vojni ujetniki, katere so na fronti s plinskimi bombami oslepili, nato pa ujeli. V istem mestu je bolnica za vojne invalide, kamor nima nihče dostopa, ker bi moral pogled na te pohablence pobuniti vsakega, še tako topega in o potrebi vojne prepričanega človeka. Do teh ranjencev se posreči priti neki ženi, ki slutni, da je njen mož med njimi. Že pri yratih začuje njen stok, ki se enakomerno pojavlja: „Pišite moji ženi Marti, da jo še enkrat vidim, predno umrem.“ Žena plane k njegovi postelji: „Tu sem jaz, tvoja Marta“. A on je ne sliši, ne vidi, ne otiplje: slep je in gluhi, brez nog in brez rok. Strežniki jo tirajo ven, a ona blodi po mestu in kriči v svet o grozotah, ki so napolnile vse njeno bistvo za večne čase. Okoli nie se zbero ženske-vdove in udero v bolnico, kjer jim pohabljeni kriče: „Nesite nas na cesto, pokažite nas ljudem, naj vidijo, kaj je vojna.“

Menda je bilo treba teh strašnih dogodkov in prizorov, da so spregledali tudi prebivalci malega mesta Nemčije, ki je do tiste dobe naravnost umetno gojilo v vsakem posameznem državljani najogabnejši šovinizem in zavest o svetovni superiornosti nemške rase, ki je delala Nemce tako neznošno nadute in ki je povzročila njihov poraz.

V knjigi „Mesta in leta“ so izvrstno prikazana dejstva in dogodki, ki slikajo predvojno mentaliteto Nemca, ki je pa samo potencirana stopnja vseh šovinistično in imperalistično usmerjenih pripadnikov gospo-

dujočih narodov. Ravno zato je najbrže vzel pisatelj sliko te dobe iz Nemčije. — Roman ima sicer izrazito kolektivističen značaj, a vendar je opisano ravno doživljanje glavnih posameznikov tako izrazito, da daje knjiga posebno privlačnost in barvitost. Vsled tega je neutemeljena pisateljeva domneva, da knjige ženske ne bodo čitale do konca. Med dogodki, ki zajemajo celoto, vzplamti ljubezen med dvema tujcema, ki so ju ravno ti dogodki duševno zblížali in združili. „Morebiti je imel Pavel Hennig prav, ko je trdil, da se ljudje vzljubijo, če sovražijo isto stvar.“ Tako se vzbudi med Rusom in Nemko ljubezen, ko se njuni misli najdetja v grozi nad spominom o slepih vojakihi, ki sta jih videla. Tedaj se tudi v njej zasvita spoznanje, ki je polnilo dušo ruskega študenta-nihilista. „To uro je Marie stopila na pot ženske, ki ljubi.“ To je ljubezen brez predsodkov, brez konvencionalnosti in skoro bi rekli: prepojena z romantičnim zanosom. To je tembolj čudno spricho dejstva, da je Marija hči zagrižene nemške aristokratije, da je doraščala v ozračju skrajno reakcionarnih razmer malega mesta, izvemšji vpliv njenega očeta, ki je bil čudak v očeh svoje okolice, v kateri nihče ni vedel, da je pristaš socializmov. Marija je bila kot otrok in kot doraščajoča deklica samosvoja, trdosrčna, izredno pogumna in „plebejsko trmasta,“ kakor se je izražala njena blagorodna mati. Te svoje lastnosti je izražala v dejanjih, ki so odbijala. A smatrati jih moramo kot podzavesten protest proti dušecemu ozračju ter nasprotujočim si vplivom, ki so jo obdajali. Njena elementarna, revolucionarna natura se je hotela pač na neki način manifestirati. To se pokaže pozneje, „ko stopi na pot ljubezni.“ Tedaj je mnogo bolj pogumna kot njen ljubimec Andrej Starcov, ki hoče pobegniti v svojo domovino. Marija skuje skupno z njim načrt, mu daje poguma. A ko zapusti njegovo sobo, se nasloni na vlažno steno: „Naj se umiri in poleže srce. Naj premisli sedaj za vselej: zakaj, zakaj beži Andrej od nje zdaj, ko je ljubezen komaj prišla in ko se še ni polegla niti prva njena neznošna bolečina?“ A dasi jo Andrej ljubi, dasi misli nanjo „z vsakim utripom srca“, se vendar vda drugi samo zato, ker vsled pasivnosti svoje narave nima dovolj moči, da bi se zoperstavil njenemu snubljenju. Njegova neodločnost povzroči izdajalski čin nad stvarjo, ki mu je sveta, nad prijateljem, nad Marijo, ki mu pomenja življenje. Vse to stre tudi njega samega. —

Roman je v resnici sodoben, po kompoziciji in po vsebini. Vendar pa mestoma čudovito spominja na Dickens (Povest o dveh mestih), le da Dickens izžareva mnogo več toplote vkljub temu, da je Anglež. Toda pomanjkanje toplote spada pač k sodobnosti. Jezik je lep, izražanje jasno in človek z zadoščanjem pozdravlja zopet novo delo, ki mu prikazuje njegovo govorico v lepi in brušeni obliki.

A. Vodetova.

VSEBINA 10. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: MARIJA LAUDOVA HORICOVA. — (Mila Zupanc-Scholleová)	281
MESECINA. — Pesem. — (Vlado Klemenčič)	285
OKTOBER. — (M. Temeniška.)	286
SMRTNI POLJUB. — (Gustav Struiša)	287
STARA JERA. — (Meta Korenova)	291
DR. KS. ATANASIJEVIČEVA: PESNICE IN FILOZOFINJE STARE GRŠKE. — (Marijana Kokalj - Zeljeznova)	293
UČITELJICA. — Pesem. — (Maksa Samsova)	296
NIKAR NE TOŽI!... Pesem. — (Ruža Lucija Petelinova)	297
O VŽIVLJANJU V GLASBO. — (Milica Schauptova)	297
... KAMEN DO KAMNA PALAČA.. (Anka Nikoličeva)	301
GOSPODINJSKE POMOČNICE V BEOGRADU. — (M. Sagadinova)	304
NA GOSPODINJSKI RAZSTAVI. (Anka Nikoličeva)	305
VASOVALSKA. — Pesem. — (Ljuba Prennerjeva)	307
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Kuhinja. — Lepo vedenje. — Knjiga	308
MODNA PRILOGA. — KROJNA POLA. — ROČNO DELO.	

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64—, polletna Din 32—, četrletna Din 16—. Za Italijo Lir 20— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2—, za Argentino Pes. 6—, za Avstrijo Sch. 10—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. - Za konsorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škoffjo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve.

Baržun in svila

v vseh
modnih
barvah

A. & E. Skabernè
Ljubljana

Hvalo in zahvalo

izrekamo vsem onim gospodinjam, ki so naše

„Jajnine“

poskusile in s tem pripomogle, da so se že takoj v začetku dobro vpeljale. Zlasti pa smo zahvalo dolžni vsem onim, ki so nam pismeno in ustno podale svoje priznanje o izborni kakovosti naših „Jajnin“. Truditi se hočemo, da bomo svoje izdelke tudi v bodoče kar najbolj izpopolnjevali.

Tovarna „Pekate“
Ljubljana